

BIBELEN – GUDS ORD
EN TEOLOGI OM BIBELEN

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	s 1
Baggrunden	s 1
Teologien om Guds Ord	s 2
Bibelske tekster:	
1) Matthæusevangeliet	s 3
2) Apostlenes Gerninger	s 8
3) Paulus	s 10
4) Johannesevangeliet	s 13
Sammenfatning	s 17
Hvordan er Bibelen blevet til som Guds sande Ord?	s 18
Hvordan har Helligånden inspireret de bibelske forfattere?	s 19
Bibelen og sakramenterne	s 20
Den rigtige måde at læse Guds Ord på	s 22
KONKLUSION	s 25

BIBELN – GUDS ORD

EN TEOLOGI OM BIBELN

INDLEDNING:

Jeg vil i denne tekst forsøge at forklare, hvad vi egentlig mener med, at Bibelen er Guds ord. Min forklaring kalder jeg 'en teologi om Bibelen'. Teologi er ikke et fag eller en institution f.eks. 'det teologiske fakultet', eller en uddannelse som præst. Sådan forstår man almindeligvis ordet teologi, men det er ikke ordets egentlige betydning. Ordet er græsk og er en sammenkædning af to ord: teos og logos, som betyder ordet om Gud eller Guds ord. Det er Gud selv, der er teologiens indhold. Jeg tror, at den store teolog fra Middelalderen, Thomas af Aquino, har defineret problematikken helt præcist, når han siger: "Fides non terminatur ad enuntiabile, sed ad rem", som betyder, at troen ikke standser ved det, der siges, men ved sagen selv, dvs. ved Gud. Med andre ord vil jeg forklare, hvad det 'teologisk' betyder, at Bibelen er Guds ord. Teologi handler altså primært om Gud selv og ikke om dogmatik m.m.

BAGGRUNDEN:

I attenhundretallet skete der en hel masse ting på universitets fronten. Oplysningstiden skabte de såkaldte naturvidenskabelige fag. Nu skulle universitetslærerne prøve at forklare så meget som muligt om naturen med den naturlige intelligens. Indtil da havde Bibelen været mere eller mindre lærebogen også i naturfag, f.eks. blev de to såkaldte 'skabelsesberetninger' i 1. Mosebog forstået som en beskrivelse af, hvordan Gud havde skabt verden. Selve udtrykket 'skabelsesberetning' siger, at det er en beskrivelse af skabelsen. Altså iflg. Bibelen havde Gud skabt verden på en arbejdsuge (6 dage + en hviledag). Jorden var verdens centrum. Der var kun én sol m.m. Jorden var flad osv.

De såkaldte naturfag begyndte at forklare verden på en helt anden måde. Man opdagede nye solsystemer, jorden var rund og ikke flad, og sidst og ikke mindst: mennesket var et dyr, der nedstammede fra de såkaldte menneskeaber (Darwinismen). Jeg tror nok, at nutidige forskere ikke ser helt på samme måde, men under alle omstændigheder, vi nedstammer fra dyrene. Disse naturvidenskaber skabte et reelt problem for troen og teologien.

Men man opdagede også i attenhundretallet, at menneskehedens historie var langt ældre og meget kompliceret. Man var nemlig begyndt at udgrave oldtidsbyer i det, vi kalder Mellemøsten, og der var nok at tage fat på, overalt var der de såkaldte 'tell', ruinhøje, som var meget synlige, fordi sandet havde dækket dem til som pyramider.

I mange af disse ruiner fandt man arkiver med lertavler skrevet med kileskrift, som man naturligvis ikke kunne læse; men lidt efter lidt tydede man disse kileskrifter og begyndte at kunne læse lertavlerne. Man fandt også mange monumenter med billeder og tekster. Der åbnede sig en helt ny verden, som Det gamle Testamente (GT) havde omtalt. Nu forsøgte man at rekonstruere denne fortid og begynde at skrive en oldtidshistorie. Man opdagede også mange semitiske (og andre) sprog, som kastede lys over de hebraiske og aramaiske sprog, som GT var skrevet på. GT blev lidt efter lidt et af de mange gamle skrifter, der hørte fortiden til. Bibelforskerne opdager stadig 'gamle' sprog, der om og om igen tvinger os til at omtolke teksterne i GT. Således studerede jeg på bibelinstituttet i Rom ugaritisk, som jeg aldrig havde hørt om før, da der var en specialist i dette gamle sprog (12-1300 f. Kr.), som var helt forsvundet, og som viste sig at være en slags

oldhebraisk, og derfor var meget nyttigt at kende for at læse GT med de rigtige forudsætninger. Denne for længst forsvundne kultur indeholdt også et helt bibliotek af religiøs karakter, som fagfolk kaldte den kanaanæiske "bibel", altså den hedenske religion, Israel mødte, da de kom til Kanaans land. Denne religion, som er omtalt og omtalt i GT, kom vi nu til at kende i mange enkeltheder på basis af tekster skrevet bl.a på ugaritisk. F.eks. fik vi at vide, hvem Ba'al egentlig er. Han er simpelthen overguden i dette hedenske religiøse univers i Kanaans land og derfor Israels Guds hovedmodstander som omtalt om og om i GT.

Resultatet af disse litterære og arkæologiske opdagelser var, at man begyndte at læse Bibelen med nye øjne, nemlig som et menneskeligt dokument, der skulle forstås på baggrund af samtiden, som vi nu lærte at kende mere og mere. Således opstod sproglige, litterære og arkæologiske discipliner som forudsætning for at kunne studere GT (og senere også Det nye Testamente, NT). Bibelen var sandelig et kompliceret menneskeligt produkt. Tyskland var foregangsland på den front. Det var mange af de protestantiske fakulteter, der udviklede denne nye måde at læse Bibelen på. Lidt efter lidt fulgte mange katolske læreanstalter med, men det skabte konflikter af læremæssig art, for det var jo en trossandhed, at Bibelen var Guds ord. Men nu var den blevet et (spændende) menneskeligt værk. Det er situationen o. 1900-tallet. Problemet var kort fortalt: Er Bibelen Guds ord eller menneskers ord?

Den første pave, der reagerer på denne teologiske problematik, var Leo XIII, som skrev en rundskrivelse, *Providentissimus Deus* (1893). I 1920 skrev Benedikt XV en tilsvarende rundskrivelse og i 1943 Pius XII den berømte rundskrivelse *Divino afflante Spiritu*, som blev betragtet som et dogmatisk grundlag for teologien om Bibelen. Men det hører med til billedet, at pave Pius X i begyndelsen af nittenhundrede tallet grundlagde det nu meget kendte Bibelinstitut i Rom med det formål at udarbejde en rigtig måde at læse Bibelen på og formidle den i teologistudiet.

Kirken har fra begyndelsen systematisk arbejdet på at udvikle en forståelse af den rigtige måde at læse Bibelen på på baggrund af alle de nye videnskaber: Bibelen er på en gang Guds ord og menneskers ord, og det er teologiens opgave at studere Biblen på denne baggrund. Den gamle mere eller mindre officielle måde at løse dette problem på skulle ændres, nemlig at Bibelen var Guds ord, fordi Gud havde "dikteret" teksten til div. forfattere, som derfor netop ikke kunne betegnes som forfattere, men som "sekretærer". Nu skulle de opfattes som forfattere i egentlig forstand, og det var det, teologerne skulle finde en konkret forklaring på.

Det lykkedes kirken i dette sidste hundrede år på en tilfredsstillende måde at forklare sandheden. Desværre kunne langt de fleste protestanter ikke løse dette problem, hvorfor man mange steder oprettede uddannelser, hvor grundlaget var, at Bibelen kun var Guds ord. f.eks. 'menighedsfakultetet' i Århus (det gjorde man også i Oslo), da det nyoprettede teologiske fakultet fulgte de tyske universiteters forståelse.

Efter en bispesynoden i 2008 skrev pave Benedikt XVI så i 2010 en ny rundskrivelse, hvor han sammenfatter denne proces og fremstiller kirkens syn på Bibelen og begrunder det teologisk. Det er denne teologi, jeg nu vil forsøge at gengive, så også et dansk publikum kan få det rette syn på Bibelen (hvis de har brug for det!).

TEOLOGIEN OM GUDS ORD

Problemstillingen er altså at forklare, hvordan den samme bibelske tekst både kan være Guds virkelige ord og resultatet af menneskers litterære aktivitet helt afhængig af deres sproglige evner, kultur og personlige kreativitet.

Det teologiske svar er, at Bibelen er både det ene og det andet, men hvordan skal det forstås og hvordan influerer det på vores måde at læse Bibelen på?

Katolsk teologi har i vor tid udviklet en forklaring på, hvad guddommelig inspiration går ud på, og hvad forskellen er mellem denne inspiration og diktat. Grundlaget for denne teologi er Bibelen selv. Det er pave Benedikts forklaring, som han udvikler i skrivelsen *Verbum Domini*. Vi må derfor undersøge, hvad Bibelen selv siger. Udgangspunktet er naturligvis vores kristne tro på, at Bibelen ER Guds ord i egentlig forstand. Uden denne tro er og bliver de bibelske tekster kun resultatet af menneskers kreativitet, og så er der jo ikke noget teologisk problem!

Jeg gennemgår nu nogle bibelske tekster, som skal begrunde mit teologiske indlæg.

BIBELSKE TEKSTER¹

1. Matthæusevangeliet

INDLEDNING:

Matthæus begynder sig evangelium med at opføre Jesu stamtavle: *"Jesu Kristi, David søns, Abrahams søns slægtsbog"* (1,1). Denne begyndelse på hans evangelium er teologisk begrundet. Han vil dokumentere, at Jesus virkelig er jøde og har sine rødder i Abrahams slægt. Han opdeler endda stamfædrene i tre grupper hver med fjorten navne. $2*7+2*7+2*7 = 42$. Denne nummerering er symbolsk og har et budskab, som er, at Jesu menneskevordelse begyndte med Abraham og fortsatte indtil Jesu fødsel i Bethlehem. Det betyder helt konkret, at Guds ord begyndte at blive menneske for Abraham. Jesus er blevet sandt menneske, fordi han nedstammer fra Abraham med alt, hvad dette indebærer: Kultur, sprog og en menneskelig natur, der fungerer på sine egne præmisser. Jesus er ikke et teoretisk menneske, men et meget konkret menneske med en sand menneskelig baggrund, et sandt menneske som alle andre. Det er nøglen til at læse og forstå GT også som både et menneskeværk og Guds værk. Lukas går endda et skridt videre og lader Jesus nedstamme fra Adam og Gud (Luk 3,23-38). Vi begynder bagfra i Matthæusevangeliet:

1) 28,16-20: *"De elleve disciple drog til Galilæa til det bjerg, Jesus havde befalet dem. Da de så ham, tilbad de ham, men nogle tvivlede. Jesus gik hen til dem og talte til dem: mig er givet al magt i himlen og på jord. Gå derfor ud og gør alle folkeslag til (mine) disciple, idet I døber dem til (i) Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt, hvad jeg har pålagt jer, og se jeg er med jer alle dage lige til tidens afslutning"*.

KOMMENTAR: Evangelisten fortæller, at Jesus, den Opstandne, har sat sine 'elleve' disciple stævne i Galilæa, ikke i Jerusalem, på et bestemt bjerg.

Efter de 'tolv' disciple var kommet til tro på, at Jesus er Kristus (Messias), dvs. Israels konge, som Gud havde lovet David engang ville komme (2. Sam 7), tager han de tre første disciple, Peter, Jakob og Johannes, op 'på et højt bjerg' (i Galilæa?) (17,1-5). Moses og Elias, som repræsenterer GT, viser sig for dem og taler med Jesus. Til slut åbenbarer Gud Far sig i en sky og siger til disciplene: *Denne er min søn, den elskede, som jeg har udvalgt. Hør på ham!*

Det første, vi skal lægge mærke til, er at denne åbenbaring af Jesu sande identitet sker på et højt bjerg. Er bjerget, hvor han sætter dem stævne efter sin opstandelse det samme? Meget kunne tyde på det. Sinai bjerg var det første, Gud åbenbarede sig på. Zions bjerg var det andet bjerg, han åbenbarede sig på, og hvor hans tempel blev bygget af Davids søn Salomon. Da Peter på egne og de øvrige 11 disciples vegne en uge forinden havde bekendt deres tro, at Jesus var Davids

¹ Stort set alle de bibelske tekster, har jeg oversat for at få nogle sproglige og teologiske pointer med.

efterkommer på Israels kongetrone, betegner Jesus Peter (og de øvrige elleve) som klippen, han nu vil bygge sin kirke på, som er Guds folk i den nye pagt, som Gud havde lovet David. Disse tolv disciple repræsenterer dette folk.

Mon ikke Matthæus på denne baggrund vil sige, at bjerget, hvor Moses og Elias, ja Gud selv åbenbarer sig for tre af disciplene og hvor den Opstandne efter sine opstandelse åbenbarer sig for de 'elleve' (Judas var jo ude af billedet) er det nye Guds bjerg, som ret forstået er Kristi kirke? På dette sidste bjerg i Galilæa afslutter Gud åbenbaringshistorien og Guds rige kan nu forkyndes for alle folkeslag i hele verden.

Da Jesus åbenbarer sig første gang for de tre disciple, afsluttes denne åbenbaring med, at Gud identificerer Jesus som sin søn og siger: 'Hør på ham'. Han er den, Gud taler igennem, nu og for altid. Jeg har strammet oversættelsen på baggrund af den græske tekst: Hør på ham, som betyder: lyt virkelig til ham. Han er den, og den alene, som Gud taler gennem. Denne åbenbaring for de tre disciple gentages for alle de elleve efter opstandelsen for at de kan gå ud og gøre alle til disciple.

I samme scene påbyder Jesus de tre disciple ikke at fortælle, hvad de har oplevet på bjerget, selv ikke de andre disciple. Grunden kan kun være, at disciplene og folk i almindelighed skal lytte til Jesus sådan som han de facto optræder. De tre første disciple skal bruge denne åbenbaring til at forstå, hvad Jesus siger på en dybere måde for senere at kunne videregive Jesu lære på en autentisk måde.

Åbenbaringshistoriens afslutning sammenfattes ved, at Jesus, den Opstandne, udtrykkeligt siger, at Gud nu har givet ham den guddommelige magt i hele universet. Han er Israels Gud og verdens hersker. Guds løfte til David er gået i opfyldelse på en måde, som ingen mennesker kunne have forestillet sig, men som Moses og profeterne alligevel havde vidnet om. Guds løfter i GT er gået i opfyldelse. Det er betydningen af scenen på bjerget i Galilæa. Nu begynder næste etape af Guds komme til verden. Hans rige skal ved hans søn udbredes til alle mennesker. 'De elleve' ('tolv') repræsenterer den nye pagts folk. Denne nye pagt indgik Guds søn, Kristus, påskeaften netop med 'de tolv': "*Dette er mit blod, den nye pagts, som bliver udgydt for mange til syndernes forladelse*" (Matth 26,28). 'De tolv' repræsenterer Guds nye folk; men Jesus siger, at den nye pagts blod også udgydes 'for mange', nemlig alle dem, der gennem dåben kommer til at tilhøre Guds folk.

Jesus pålægger 'de elleve' på bjerget at invitere alle mennesker til at blive hans disciple. Han skal være alle menneskers lærer. Processen består af tre etaper: 1. evangelisering, 2. dåb, 3. undervisning. I kraft af sin opstandelse kan Jesus nu være over hele jorden og til alle tider. Dette universelle og konstante nærvær er forudsætningen for, at han kan blive alles lære. Det er altså primært ham, der skal være lærer, den der underviser alle og ethvert menneske. 'De elleve' repræsenterer kirken, som Jesus vil bruge i sin undervisning. I teksten står der, at vi døbes 'til' Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Det kan godt gengives med det traditionelle 'i'; men der er måske en pointe i ordet 'til', nemlig at vi i dåben kommer til at tilhøre Gud, vi indvies til ham, vi bliver optaget i hans familie. Vi bliver optaget i den nye pagt. Vi er 'hellige', som er den første betegnelse for de kristne (udtrykket bruges også ofte i GT om Guds folk).

Men vi skal også gå tilbage til begyndelsen af Jesu liv, da han systematisk underviste jøderne om den sande lære, som Gud har åbenbaret for Moses og profeterne, og som er overleveret i GT.

2) "*Enhver, som hører disse mine ord og handler efter dem, kan sammenlignes med en klog mand, som bygger sit hus på klippen, så hverken skybrud eller oversvømmelser eller storme, som rammer dette hus, kan få det til at styrte sammen, fordi det er bygget på klippen*" (Matth 7,24-25).

3) *"Og det skete, da Jesus var færdig med at tale om disse ting, var skarerne fyldt af forundring over hans lære, for han underviste dem som en, der har myndighed, og ikke som deres skriftkloge"* (Matth. 7,28-29).

KOMMENTAR: De her citerede tekster afslutter den såkaldte bjergprædiken, som Matthæus anfører som Jesu allerførste gerning. Den er en klar fremstilling af Jesus som læreren, den rigtige lærer i modsætning til de jødiske skriftkloge. Det er evangelistens grundlæggende budskab til sine jødiske trosfæller. Jesus taler med autoritet, nemlig Guds. Evangelisten bruger helt bevidst det tekniske ord: didakæ (lære).

Jesus slutter sin undervisning (bjergprædikenen) med at understrege, at hans ord er "klippen", vi skal bygge vort hus på både ved at lytte til dem og handle efter dem. Evangelisten bruger helt bevidst ordet 'klippen'. Han siger ikke 'en klippe', men 'klippen' ligesom senere, hvor han kalder Simon for 'klippen', han vil bygge sin kirke på (se længere nede).

Jesus bruger selv udtrykket 'mine ord' (V 24). Hans ord / lære er blevet det grundlag, alle mennesker til alle tider skal bygge deres liv på, hvis de menneskeligt skal overleve. Derfor udsender Jesus de 'elleve' ud i hele verden (Judas, den tolvte, var jo ude af billedet) som ovenfor nævnt. Jesus er først det jødiske folks guddommelige lærer og derefter alle andre folkeslags lærer. Men hvordan bliver han det helt konkret?

4) *"Hvem siger I, at jeg er? Simon Peter svarede: Du er Kristus, den levende Guds Søn. Og Jesus svarede ham: Salig er du, Simon Barjona, for det har kød og blod ikke åbenbaret dig, men min Far, som er i Himlene. Og så siger jeg dig: Du er Petrus, og på denne klippe vil jeg bygge min kirke, og Dødsrigets porte vil ikke kunne overvinde den"* (Math. 16,15-18).

KOMMENTAR: Den her anførte tekst er centrum i Matthæusevangeliet. Den afslutter den første halvdel og åbner den anden halvdel. Denne tekst er blevet brugt i mange århundreder for at begrunde paveembedets særlige rolle, men det er ikke dens egentlige betydning (det udelukker ikke, at biskoppen af Rom har en særstilling).

Jesus gør status med sine tolv disciple: Hvad har hans undervisning, forkyndelse af Himlenes Rige og hans gerning medført? Disciplene giver forskellige svar på, hvad folk mener. Jesus har ikke selv offentligt og direkte sagt, hvem han er. Hvorfor ikke? Her er en teologisk pointe, som nu kommer frem. Han spørger så inderkredsen af sine disciple ('de tolv').

Jesus spørger ikke Peter, hvem han mener, at han er, men 'de tolv'! Det er en vigtig detalje. Men det er Simon Peter, der svarer på egne og på de andres vegne – naturligvis. Faderen har således åbenbaret for alle tolv, at Jesus er Kristus. Her er tale om en guddommelig åbenbaring, de har modtaget. Hvordan og hvornår? Det siger teksten ikke, men jeg forestiller mig, at de alle får en gudgivet vished i samme øjeblik, Jesus spørger dem. Man kan også sige, at det er Faderen selv, der svarer på Jesu spørgsmål, men gennem Peter, som så bliver talsmand for de andre tolv.

Når Jesus siger, at ingen mennesker har fortalt disciplene det, underforstår han, at troen på ham ikke er menneskeværk, men Guds direkte gave. Denne grundlæggende teologiske sandhed må ikke glemmes i evangeliseringsperspektivet.

I samme forbindelse åbenbarer Jesus direkte for disciplene, at (Israels) Gud er hans far. Faderen åbenbarer for disciplene, hvem Jesus er, nemlig Kristus, Israels konge, og Jesus åbenbarer for disciplene, at Israels Gud er hans far. Det er den grundlæggende teologiske logik i forkyndelsen af evangeliet.

Der er en sproglig spidsfindighed: Evangelisten siger, at det er Simon Peter, der svarer på Jesu spørgsmål; men Jesus kalder ham ved hans fulde navn: Simon Barjona og derefter bruger han tilnavnet 'Peter' og tolker det. Peter (Petros) betyder nemlig ikke klippe. Klippe hedder på græsk: petra. Det er nøjagtigt det samme ord, som Jesus bruger i den ovenfor anførte tekst fra bjergprædikenen. Dér er det Jesu lære / ord, der er *klippen* (petra) Nu er det tilsyneladende Peter. Men der står ikke, at Jesus gør Peter til klippen. Han kalder ham ved dette navn, som han sandsynligvis har haft før (Joh 1,42), og tolker det. Hvad gør Peter til *klippen*? Hvilken forbindelse er der mellem teksten fra bjergprædikenen og den aktuelle tekst? Man kan ikke bortforklare ligheden mellem de to tekster, idet evangelisten i begge tilfælde bruger ordet *klippen*, og ikke 'en klippe'. For evangelisten må det dybest set handle om det samme. Hvordan kan Peter være klippen, men også Jesu ord / lære være klippen? Storm og uvejr kan ikke ødelægge et kristent menneskes hus, Dødsrigets porte kan ikke ødelægge kirken. Det handler om det samme: Ondskabens magter, symboliseret ved naturkatastrofer, og døden, er menneskets, kirkens og Guds fjende.

Der er en gammeltestamentlig baggrund for disse symboler, f.eks. Sl 9,14: *"Hav barmhjertighed med mig, / se hvor jeg plages af min fjende, / løft mig op fra Dødens porte"*² Evangelisten forbinder ganske sikkert Jesu ord i begge tekster med bl.a. Sl. 9. Det betyder, at allerede Israel som Guds folk følte, at Døden var en trussel både mod folket og den enkelte. Iflg. Dahood peger denne tekst og andre tilsvarende på, at Guds folk forstod døden og dødsrigets porte som ondskabens magter. 'Porte' er betegnelsen for en befæstet by, med andre ord Guds folk havde en stor fjende, der bekæmpede Gud. Man kaldte i dette tilfælde fjenden for Døden, som ikke blev forstået biologisk, men som en åndelig fjende. Det forklarer således, hvorfor Jesus selv bruger udtrykket Dødens (Hades) porte. I det efterfølgende vers (15) siger salmisten: *"Så jeg kan forkynde al din pris fra Datter Zions porte"*. 'Datter Zions porte' er modstykket til Dødens porte, nemlig Guds by og helligdom (oversættelsen 'datter Zion' er bedre end 'Zions datter'. Zion er Guds by både i Himlen og på jorden). Denne salmetekst sætter derfor Jesu ord til Peter og de andre tolv i relief. Den er en slags profeti om kirken, som er den virkelige datter Zion. I den kirke, Kristus nu vil bygge på klippen, opfyldes salme 9.

Vi vil på denne baggrund spørge, om den første tekst i Bjergprædikenen kan forklare den anden tekst i Caesarea Filippi.

Jesu overordnede budskab er, at han taler Guds ord. Hans belæring er en fortsættelse af GT. Helt i begyndelsen af bjergprædikenen taler Jesus om Loven, som betegner det, vi kalder Det gamle Testamente:

5) *I må ikke tænke, at jeg er kommet for at ophæve loven eller profeterne. Jeg er ikke kommet for at ophæve, men for at opfylde den. Amen siger jeg jer nemlig: Før himlen og jorden går under, skal ikke et iota eller den mindste tøddel af loven gå under, før alt er sket"* (Matth 5,17-18).

KOMMENTAR: Jesus understreger, at hans lære ikke er et alternativ til Moses og profeterne, tværtimod, han opfylder og fuldender Guds ord i GT. Det betyder, at han med sin lære vil fortælle os, hvad Gud allerede har sagt i GT. Således hører GT med til vores Bibel. GT har sin plads i kirken lige til verdens ende. Derfor siger han også som det allersidste i Matthæusevangeliet: *"se, jeg er med jer alle dage lige til tidens afslutning"* (28,20).

Det Jesus siger til Peter og de andre elleve disciple kan kun forstås på baggrund af Jesus som Guds ord fra begyndelsen til enden. Det er det, Peter og de andre bekender, uden at forstå omfanget af

² Se Dahood, The Anchor Bible I, s. 55

denne sandhed. Men de tolv har en hel bestemt opgave, som Jesus giver dem i denne tekst: Jesus vil bygge sin kirke på klippen (et gammeltestamentligt billede på Guds værk), nemlig det sande Zion. Denne klippe er Peters og de andres bekendelse, at Jesus er Guds ord. De skal være hans kronvidner. Det Matthæus vil sige til os er, at kirken, som Jesus vil bygge, har som fundament 'de tolv'³ vidnesbyrd om Jesu liv, gerning og ord. I begyndelsen var deres forkyndelse mundtlig, men lidt efter lidt blev den skriftlig, den blev til NT. Vores og kirkens tro har et fast og skriftligt grundlag, som er disse tolv vidnesbyrd om Jesus. Det er Jesus, der bygger kirken og ikke Peter eller de tolv, men de er kronvidner, fordi de har været med ham fra begyndelsen og oplevet det hele, derfor er de blevet troens autoriteter, Jesu autoriserede vidner.

6) "*Himlen og jorden går under, men mine ord går ikke under*". (Matth. 24,35).

KOMMENTAR: Matthæus gentager næsten ordret det, Jesus siger i kap. 5,17-18. I kapitel 5 handler det om Loven, der ikke går under, før den er opfyldt. I den her anførte tekst, siger Jesus med de samme ord, at Himlen og jorden vil gå under, men ikke hans ord. Hans ord er evige, mens Loven kun gælder i historien. Når historien afsluttes, ophører Loven, men ikke Jesu ord. Baggrunden for denne sandhed er Jesu forudsigelse af katastroferne, der er forbundet med de sidste tider. Hans ord skal forstås som det håb, han giver os kristne, når prøvelserne for alvor rammer verden og os. Hans ord er stærkere end alle ondskabens kræfter, hans ord er evige og overvinder alt ondt. Hvad skal vi så forstå ved hans ord? Hans lære? Ja, men mere! Hans ord har skaberkraft. Det viser han ved de mange helbredelser og eksorcismer. Hans ord er liv. Når vi befinder os i de værste prøvelser, vil hans ord give os kraft til at gennemleve disse prøvelser. Således ligger Matthæus tæt op af Johannesprologen (Joh 1,4-5), se s. 13.

Men jeg tror, at Matthæus vil sige noget mere. Den her citerede tekst (24,35) handler ikke kun om de 'sidste tider', den endelige dommedag, men også om Jerusalems ødelæggelse i år 70, som var den historiske baggrund for Matthæusevangeliet (og også de andre evangelier). De jødekristne menigheder havde brug for at forstå deres situation: hvorfor blev templet og Jerusalem ødelagt, ja på en vis måde jødedommen i dens traditionelle skikkelse? Matthæus forklarer, at Jesus har fældet dom over Jerusalem. Denne dom over Jerusalem er et forbillede og et forvarsel om, hvad der kommer til at ske i verden: Også den vil blive ødelagt. Derfor er det vigtigt, at de kristne ved, at Jesu ord aldrig kan gå under⁴. Det er det, Jesus siger efter sin opstandelse: "Mig er givet al magten i himlen og på jorden", gå derfor hen og forkynd det glade budskab om Guds rige for alle mennesker. Dette glade budskab vil besejre al ondskab og bane vejen for en ny himmel og jord.

7) Den ovenfor anførte salme (9), men også mange andre tekster fra GT, skal fortælle os, at kirken er virkeliggørelsen af de mange profetier. Denne modsætning mellem 'Dødens porte' og Zion genfinder vi i Johannes Åbenbaring⁵. En engel siger til Johannes: "*Kom, jeg vil vise dig bruden, Lammets hustru; og den førte mig i ånden til et stort og højt bjerg, og den viste mig byen, det hellige Jerusalem, der steg ned fra Himlen, fra Gud. Den havde Guds herlighed*". Så beskrives byens mur, der har tolv porte, som har navne efter Israels tolv stammer. *Og byens mur har tolv grundsten, og på disse tolv står der navne, navnene på lammets tolv apostle*" (21,9-14). Jerusalem og Zion er i GT to navne på den samme by. 'Dødens porte' i Johannes Åbenbaring er Babylon, den

3 Bemærk, at jeg hele tiden taler om 'de tolv' og ikke apostlene. Således følge jeg meget nøje selve teksten, hvor der veksles mellem 'de tolv disciple', 'de tolv' og 'de tolv apostle'. Denne veksling i Matthæus har en dybere betydning.

4 Esajas 40 (kaldet Deuteroesajas) tænker i samme baner: Jerusalem er ødelagt – for første gang, men Gud giver sit folk nyt håb: "Græsset tørrer ind, blomsterne visner, men vor Guds ord forbliver til evig tid", og han vil og kan genoprette sit folk.

5 Der er ikke enig blandt de bibelkyndige, om forfatteren til Åbenbaringsbogen er den samme som evangelisten Johannes. Men det er ikke et afgørende spørgsmål.

store skøge, der forfører alle folkeslag. Den er grundlagt af Djævelen (Åb 13+18). Og den er modsætningen til Kristi kirke og kirkens fjende nr. ét. Matthæus og Johannes har således det samme teologiske perspektiv vedr. Guds folk i den gamle pagt og i den nye pagt. Sammenligningen mellem disse to tekster (Mathæus og Joh. Åbenbaring) viser det perspektiv den første kirke efter pinse havde for at forstå, hvad det ville sige at være Kristi kirke. Det var de gammeltestamentlige tekster, der var baggrunden for Jesu ord.

Jødernes trosgrundlag var og er stadig det, vi kalder GT, som også er Guds ord nedskrevet i en bog, der skal læses, og som var grundlaget for de skriftkloges undervisning i synagogerne. Det er denne jødiske baggrund, der hele tiden henvises til i Matthæusevangeliet, som først og fremmest var skrevet for de kristne menigheder i Palæstina og Syrien, der både bestod af omvendte jøder og ikke-jøder. Apostlen Matthæus var selv en af dem og medlem af 'de tolv' apostles gruppe. Men også andre tekster i NT har GT som baggrund.

Når man læser hans evangelium fra A-Z, fornemmer man efterhånden dette budskab, som er væsentligt for vores forståelse af Bibelen. Han er sig bevidst, at han skriver med autoritet, nemlig den, Jesus har givet ham og de andre elleve apostle. Hans evangelium ligesom de øvrige bibelske tekster er Jesu officielle lære, fordi han har bemyndiget dem til at nedskrive den i hans navn. Det er den opgave, Jesus pålægger Peter og de andre tolv i den ovenfor anførte tekst 'om klippen'. Klippen i den nye pagt er således både Guds ord i GT og Jesu lære og gerning i NT, som de tolv apostle er garantien for. I den ovenfor anførte tekst fra Johannes Åbenbaring kædes Israels tolv stammer sammen med de tolv apostle, som udtrykkeligt benævnes som bymurens grundsten.

2. Apostlenes Gerninger:

Apostlenes Gerninger, skrevet af Lukas, beskriver i mange enkeltheder den første kirke i Jerusalems måde at fungere på på baggrund af det ovenfor nævnte vedr. 'de tolv' særlige funktion.

1) Straks efter Kristi Himmelfart sammenkalder Peter de ca. 120 disciple, der havde "overlevet" Jesu død og var blevet vidner til hans opstandelse, med det formål at finde en efterløser for Judas. For 'de tolv' skulle være tolv og ikke elleve. Han siger: *"Derfor bør en af de mænd, der har været sammen med os i al den tid, hvor Jesus gik ind og ud hos os, at begynde med Johannes' dåb lige til den dag, hvor han blev optaget fra os, en af dem skal være vidne om hans opstandelse sammen med os. De opstillede to, Josef kaldet Barsabbas med tilnavnet Justus, og Mattias. Så bad de og sagde: Herre, du som kender alles hjerter, vis os, hvem af de to, du har udvalgt til at overtage den tjeneste og apostelgerning, som Judas har forladt for at gå bort til det sted, som er hans eget. Så kastede de lod mellem dem, og loddet faldt på Mattias, og han blev regnet med sammen med de elleve apostle"* (1,21-26).

"De deltog ivrigt i apostlenes undervisning og i fællesskabet, i brødets brydelse og i bønnerne" (AG 2,42).

KOMMENTAR: Disse to tekster er grundlæggende for teologien om Guds ord. Den første handler om 'de tolv'. De tolv skal være fuldtallige tilstede, når Helligånden kommer om få dage, fordi de er kirkens grundlag. Det er ikke de elleve og resten af disciplene, der skal vælge den tolvte. Det er kirkens herre, men nu efter opstandelsen er der kommet en ny procedure: Alle disciplene og de elleve skal deltage i processen, hvor Jesus har det sidste ord, for ellers er det nye medlem af de tolv ikke en autoritativ repræsentant for kirkens herre. Forudsætningen for hans udnævnelse er, at han kan være kronvidne, dvs. vidne om Jesu gerning og lære fra begyndelsen til Himmelfarten. Denne proces slår altså fast, at kirkens grundlag er de tolv vidnesbyrd om Jesu liv og ord. (Det er

en misforståelse, når man kunstnerisk fremstiller Pinsen som Helligåndens komme over de tolv apostle samlet omkring jomfru Maria, alle disciplene – de 120 modtog samtidig Helligånden). Den her beskrevne procedure kan betragtes som modellen for alle tjenester i kirken: Det skal være Kristus selv, der udnævner en person, hvis denne skal repræsentere ham.

Lukas beskriver derefter, hvordan situationen så ud straks efter Helligåndens udgydelse (AG 2,14. 37). Det er 'Peter sammen med de elleve', der træder frem og forkynder evangeliet om Jesus. Om og om igen bruges dette udtryk, selvom det er Peter, der fører ordet, fordi han er talsmand for gruppen på tolv. Det understreger denne gruppes helt særlige betydning for forkyndelsen. Det er 'de tolv' til sammen, der har myndighed til autentisk at forkynde evangeliet om Jesus. Jeg vil nævne en ikke uvigtig detalje. I 2,14 bruges benævnelsen Peter og de elleve. I V 37 står der: "*de (mange tilhører) spurgte Peter og de andre apostle*". Apostelbegrebet smelter i tidens løb sammen med begrebet 'de tolv'.

2) "*De deltog ivrigt i apostlenes undervisning og i fællesskabet, i brødets brydelse og i bønnerne*" (AG 2,42).

KOMMENTAR: Kirken i Jerusalem grundlægges pinsedag. Der var ca. 3000, der kom til troen og blev døbt den dag. Lukas fortæller os nu, hvordan kirken blev opbygget og struktureret. Der er fire elementer, som givetvis skal forstås som grundelementerne i enhver kirke, der vil kalde sig apostolsk: 1) apostlenes undervisning, 2) fællesskabet, 3) brødets brydelse og 4) bønnerne. De tolv apostles første opgave er at undervise om Jesu lære, dvs. videregive hans ord. Situationen er den samme som for apostlenes vedkommende. De blev først Jesu disciple og fik derfor personlig undervisning af ham. Det er denne undervisning de med autoritet skal give videre til kirken ifl. Jesu egen forordning. At blive kristen er at blive discipel i Jesu skole = kirken.

Men at være blevet Jesu discipel indebar også allerede før hans død, et personligt fællesskab med ham og med de andre disciple. Dette fællesskab skal derfor også findes i kirken. Det siger sig selv, at her skal vi ved kirke forstå det lokale kirkelige fællesskab, for ellers er det bare et tomt ord. På græsk bruges ordet koinonia, som oversat til latin hedder communio (jfr. kommunion). Kirkens væsen er således at være et konkret fællesskab, hvor man kommer hinanden ved, og hvor Jesus er i centrum.

Dette konkrete fællesskab fik sit udtryk i de fælles måltider, som man indtog i husene. Måltidet havde en helt væsentligt funktion i dette fællesskab (ligesom hos jøderne). Også nadveren (eukaristien) har sikkert fundet sted i forbindelse med disse måltider, som man senere kaldte agapemåltider (kærlighedsmåltider), jfr. også den opstandnes besøg i Emmaus (Lukas 24,24ff).

Som det sidste element for Guds kirke, nævnes 'bønnerne'. Af mange tekster i NT fremgår det, hvor vigtigt de kristnes bønner er. Faktisk forstod man et systematisk fælles bønsliv som alternativet til liturgien i templet, som måske direkte har inspireret det. Kirken overtog fra dag ét salmerne fra GT som kirkens "salmebog". Det blev senere til det, vi kalder tidebogen, som 2. vatikankoncil har reformeret, så den kan blive alle kristnes tidebog, ikke kun præsternes og nonnernes. Det er netop de gammeltestamentlige salmer, som er substansen i tidebogen og altid har været det. Det understreger igen ganske tydeligt den plads, GT skal have i kirken. Også Guds folk i den nye pagt skal øse af GT og bruge de bibelske salmer.

Livet i den første kirke efter Pinsen kan betragtes som modellen for enhver kirke, der ønsker at kalde sig apostolsk. Vi kalder derfor denne første kirke for 'modermenigheden'. Alle andre kirker skal indeholde de samme elementer. Kirken er og forbliver meget konkret og lokal; men til billedet hører også, at alle de lokale kirker, der bliver grundlagt, udgør én familie med en modermenighed,

der både skal føre tilsyn med de enkelte lokale kirker og sikre fællesskabet mellem dem. Også denne dimension beskriver Lukas meget konkret i AG.

3. Paulus

1) Den ældste tekst, hvor de to benævnelser 'de tolv' og 'apostlene' forekommer, finder vi i 1. Kor. 15,1 ff: Paulus har overleveret det kristne budskab, som han selv har modtaget, til korintherne og gengiver det ordret: *V3" At Kristus døde for vore synders skyld efter skrifterne, V4 og at han blev begravet, og at han er opstået på den tredje dag efter skrifterne, V5 og at han blev set af Kefas og derefter af de tolv. V6 Dernæst blev han set af mere end 500 brødre på én gang ... V7 Så blev han set af Jakob, så af alle apostlene, V8 og sidst af alle blev han også set af mig, et misfoster, V9 for jeg er den ringeste af apostlene og ikke værd at kaldes apostel".*

KOMMENTAR: Paulus gengiver her en trosbekendelse, der sikkert stammer fra Jerusalem. "De tolv" har førstepladsen. Peter nævnes som den allerførste, Jesus viste sig for. Evangelierne nævner det ikke konkret, selvom Lukas måske antyder det (24,34). Paulus bruger Peters oprindelige aramaiske navn: Kefas (= Peter), hvilket peger på Jerusalem som kilden. Paulus nævner 500 brødre, som Jesus viser sig for. Der må være tale om perioden efter Pinse. Det er dog ikke klart, for til sidst nævnes Jakob, som må være Herrens "bror", lederen af kirken i Jerusalem, efter de tolv var begyndt at forlade Jerusalem for at missionere. Til slut nævner Paulus apostlene som en gruppe forskellig fra 'de tolv'. Til denne gruppe hører Paulus. Apostlene var på dette tidspunkt andre end 'de tolv', men som dog var Kristi officielle udsendinge, hvortil Paulus hører. Rent historisk er det lidt svært at redegøre for forholdene, men teologisk er det helt klart, at Peter og 'de tolv' har en afgørende rolle at spille som vidner om opstandelsen. De er kronvidnerne. Denne oprindelige forskel på 'de tolv' og 'apostlene' er meget vigtig for at forstå, hvordan kirken er struktureret fra begyndelsen af. 'De tolv' er kirkens grundlag, ikke 'apostlene' som sådan. I næste generation koblerne man de to betegnelser sammen og taler om 'de tolv apostle' og ophører med at bruge betegnelsen om nye apostle (senere opfinder man et nyt begreb, nemlig 'biskop'⁶, og kalder en sådan for en 'apostelefterfølger'). F.eks. hører Paulus og Barnabas ikke med til 'de tolv apostle', selvom de i teologisk forstand er apostle i den oprindelige betydning.

Vi skal også lægge mærke til, at Paulus udtrykkeligt nævner 'skrifterne', som betyder GT. Det hører med til kernebudskabet, at Jesu død og opstandelse var forudsagt i GT. Jesus siger det selv flere gange i evangelierne. Således forstår vi kun Jesu liv, død og opstandelse i lyset af GT. Hvis ikke GT er Guds ord, kaster det ikke lys over Jesu liv, gerning, død og opstandelse. Denne forståelse af GT hører iflg. Paulus og de andre forfattere til NT med til evangeliet om Jesus. Hebræerbrevet fokuserer helt specielt på sammenhængen og forskellen mellem den gamle og den nye pagt, hvor Jesus er den radikale forskel. Men det er den gamle pagt, der hele tiden er baggrunden for forfatterens tale om Jesus. Det er umuligt at forstå NT uden på baggrund af GT.

2) 1. korintherbrev (12,27) *"I er Kristi legeme og hver især hans lemmer. V28 Og nogle har Gud sat i kirken først som apostle, for det andet som profeter, for det tredje som lærere, dernæst nogle med kræfter til at gøre mirakler, dernæst nogle med nådegaver til at helbrede, til at hjælpe, til at lede, til at tale i tunger".*

KOMMENTAR: Brevet er sandsynligvis skrevet år 54. I det beskrives helt konkret, hvordan Kristi kirke er opbygget, og hvad en kirke er. Den er først og fremmest Kristi legeme, altså en levende organisme, og kirkens medlemmer er lemmer på dette legeme. Paulus nævner tre tjenester og derefter nogle nådegaver, der udruster de kristne til forskellige tjenester. De tre faste tjenester er:

⁶ Begrebet biskop findes ikke i NT i vores betydning, men bruges først i vores betydning efter år 100.

apostle, profeter og lærere. Taler Paulus om den lokale kirke i Korinth eller om kirken som sådan? Eller både og? Fortæller Paulus, at der i hver lokal kirke er apostle og profeter? Når han nævner nådegaverne som sådan, taler han om kirken i Korinth. Jeg foretrækker at forstå teksten lidt anderledes. Han skriver til kirken i Korinth, der var sig bevidst, at Gud havde givet dem mange nådegaver, som man også kalder karismer efter den græske tekst. Men Paulus vil belære dem om, hvad der gælder kirken som sådan og også de lokale kirker. Således hører det med til kirken som sådan, at der er apostle, fordi det er dem, der har til opgave på Kristi vegne at grundlægge nye lokalkirker. På samme måde hører profettjenesten også til kirken som sådan, men også lokalkirker må have profeter. Det var tilfældet i Antiokia (AG 13) og også i Korinth. Kristus kalder nogle til aposteltjenesten og profettjenesten for at kunne tale til de troende rundt omkring. Han er på en særlig måde nærværende og aktiv i disse tjenester som Guds ord. Men det er ikke utænkeligt, at 'profeter' også står for GT.

Den tredje "faste" tjeneste var lærerne. Den er specielt knyttet til den lokale kirke. Lærerens funktion er den samme som 'de tolv' i Jerusalem i begyndelsen, nemlig at undervise i Kristi lære. På dette tidspunkt (år 54) var der endnu ikke skrevet noget evangelium, så de var lærere ligesom de skriftkloge i synagogerne, der underviste mundtligt. Hvordan de har fået kundskab om Kristi lærer, så de kunne undervise i den, ved vi ikke, men meget tyder på, at de f.eks. var oplært af de omrejsende apostle. Meget tyder dog på, at der også efterhånden var en del skriftligt materiale om Jesus. At der skulle være lærere i hver lokal kirke, viser helt klart, at undervisningen i Jesu lære spillede en hovedrolle. På denne baggrund forstår vi derfor også, hvorfor 'de tolv' på et eller andet tidspunkt måtte sørge for, at deres undervisning om Jesus blev nedskrevet. Paulus' breve indeholdt ikke i sig selv en systematisk undervisning i Jesu lære. Han var jo heller ikke selv 'oplært' af Jesus som 'de tolv'.

Afslutningsvis skal det understreges, at Paulus ikke sammenligner kirken med et system, men med en organisme, som de kristne er levende lemmer på. De enkelte tjenester har kun værdi, for så vidt de får kirken til at udvikle sig som Kristi legeme. Det er også det, der står i brevet til efeserne⁷:

3) Efeserbrevet 2,20 *"I er bygget på apostlenes og profeternes grundvold, hvis afsluttende sten er Kristus. V21 I ham sammenføjes og vokser hele bygningen til et helligt tempel i Kristus". V22 I ham bliver I også sammen opbygget til Guds bolig i Ånden".*

KOMMENTAR:⁸ Paulus sammenligner i denne tekst kirken med et tempel. Grundvolden er apostlene og profeterne. I denne tekst bruger Paulus ikke billedet af et legeme men af en bygning, et himmelsk tempel. Det er Kristus, der er hele bygningen, men også den sidste sten i murværket, der holder bygningsværket sammen. Det er ham, der opbygges til det himmelske tempel, men grundvolden er apostlene og profeterne. Vi skal bemærke, at både i brevet til korintherne og til efeserne optræder de to tjenester sammen. Og i den aktuelle tekst udgør de grundlaget for kirken. Når man læser i NT finder man mange eksempler på profeter, og Paulus forklarer nærmere i 1. Kor. 14 deres tjeneste. Hvad er forskellen mellem en apostel og en profet? En apostel havde i NT den tjeneste at videregive Jesu lære på en autoritativ måde. Gennem de første apostle fortsatte Jesus med at undervise de troende. Denne mundtlige undervisning blev senere lidt efter lidt nedskrevet og vores NT.

En profet er en person, som Jesus brugte ad hoc til at tale direkte til de troende for at vejlede og retlede dem. Det bedste eksempel har vi i Johannes Åbenbaring i de syv breve til de syv

⁷ Der er i dag udbredt enighed om, at det ikke er Paulus selv, der har forfattet de to breve: til efeserne og til kolossenserne. Disse breve er blevet forfattet i hans skole efter hans død, men på hans vegne. Måske i 80'erne.

⁸ Se Herders theologischer Kommentar zum NT, J. Gnllka, 158-159

menigheder. Her siges det direkte, at Jesus har dikteret disse breve til disse menigheders "engle" dvs. ledere: *"Skriv til englen i kirken i Efesus"* (2,1). Det er altså Jesu direkte ord til denne menighed. Men alle brevene slutter med ordene: *"Den, som har ører, skal høre, hvad Ånden siger til kirkerne"* (2,7). Johannes videregiver Jesu ord som et direkte budskab til en bestemt kirke. Dette budskab er forskelligt fra hans lære. Jesus taler således til kirken på to måder: gennem apostlene og lærerne, der skal videregive hans lære, og gennem profeter, der skal være Jesu redskab, når han ønsker en direkte kontakt med kirken for at vejlede den i dens konkrete situation. Men Jesus siger i de ovenfor nævnte breve til konkrete kirker, at det også er hans direkte ord til enhver kristen og enhver lokal kirke til alle tider. Gennem den profetiske tjeneste kommunikerer han med os i vores konkrete situation ned gennem alle tider.

Når Paulus i den ovenfor nævnte tekst (Ef. 2,20) taler om, at kirken er bygget på apostlenes og profeternes grundvold betyder det, at Jesus er nærværende i kirken på to forskellige måder: gennem Bibelens ord og profeternes direkte tale. Begge måder er lige vigtige og skal supplere hinanden. Det er takket være disse to former for Jesu ord, at han kan bygge kirken til et tempel, en Guds bolig. Og det er gennem Helligånden, at Jesus på denne måde bygger kirken. Men profeterne, som er grundlaget for kirken ligesom apostlene, kan også stå for GT. I NT omtales ofte profeterne i GT, som henviser til Jesus. De to betydninger behøver ikke udelukke hinanden.

Efeserbrevet 4, V7 "Enhver af os har fået nåden givet efter Kristi gaves mål"... V11 "Han gav os nogle som apostle, nogle som profeter, nogle som evangelister, nogle som hyrder og lærere, V12 for at gøre de hellige i stand til deres tjeneste, så Kristi legeme bliver opbygget".

KOMMENTAR: Denne anden tekst i brevet til Efeserne supplerer den før nævnte. Det er Kristus, der giver de enkelte kristne den eller de nådegaver, de har brug for i den tjeneste, han har udvalgt dem til. Igen nævnes de tre faste tjenester med tilføjelse af en ny, evangelisttjenesten. I denne tekst kaldes lærerne også hyrder. Det er ikke individuelle mennesker, men en samlet gruppe, der afspejler 'de tolv' i Jerusalem. Evangelisttjenesten handler ikke om dem, der har skrevet evangelierne, men er en fast tjeneste i de enkelte menigheder, der har til formål at 'evangelisere' de lokale beboere, der endnu ikke er blevet kristne og evt. også rejse til andre områder, hvor evangeliet endnu ikke var blevet forkyndt. Evangeliseringen havde efterhånden fået et sådant omfang, at de traditionelle apostle ikke kunne udføre den alle vegne. Alle de her nævnte tjenester handler primært om forkyndelse af budskabet om Jesus og hans lære. Men formålet er, at de enkelte kristne bliver i stand til at være levende lemmer på Kristi legeme, den lokale kirke, så den kan vokse nedefra og indefra. 'De hellige' var den oprindelige betegnelse for de kristne. De blev betegnet som 'hellige', fordi de gennem dåben og firmelsen tilhørte Gud, var hans⁹. Det er altså især Jesu lære i forskellige former, der opbygger kirken og gør den til Kristi levende legeme, fra sted til sted. Før blev kirken sammenlignet med et tempel, Kristus skal bygge. Her er billedet Kristi legeme, som de enkelte kristne er lemmer på som i 1. Kor. Det er to billeder, der supplerer hinanden.

Når vi forstår disse forskellige tekster om kirken og embedernes funktion, må vi spørge os selv, om disse tjenester også eksisterer og fungerer i kirken i dag, som vi kender den. Hvis ikke det er tilfældet, kan kirken ikke blive til Guds tempel på jorden eller Kristi levende legeme. Helt konkret handler teksterne primært om det, vi kalder ordets tjeneste (tjenester). Er der lærere ("skriftkloge") i dagens kirke, der er i stand til at videregive Jesu lære på den rigtige 'apostolske' måde? Er der profeter, som Jesus bruger for at tale personligt og direkte til os (det kan godt være, at man kan kalde dem ved et andet navn. Det er funktionen, det handler om)?

⁹ Ofter bruges betegnelsen 'de hellige' også i GT, især i salmerne.

De to her nævnte tekster handler om det samme, nemlig opbygningen af en lokal kirke så mange steder som muligt. Og det er Kristi lære, der er Kristi legemes åndelige føde, fordi kirken ikke er en institution men en levende organisme, der skal næres. Kristi ord er den åndelige næring. Det er Kristus selv, der gennem de nævnte tjenester bispiser sit legeme overalt. Men i billedet med Guds tempel og bolig, der skal opbygges, er grundlaget de samme ordets tjenester: Vi skal være levende celler, lemmer, på Kristi legeme eller levende sten, så det åndelige tempel kan opbygges (jfr. 1. Pet. 2,4-8).

4. Johannesevangeliet

1) For at belyse læren om Jesu ord vil jeg citere en vigtig tekst i Johannesevangeliet (16,12):

V12 "Jeg har endnu meget at sige jer, men I kan ikke bære det nu. V13 Når han kommer, sandhedens Ånd, skal han vejlede jer i hele sandheden, thi han skal ikke tale af sig selv, men alt, hvad han hører, skal han tale, og om det, der kommer, skal han lærer jer. V14 Han skal herliggøre mig, for han skal tage af mit og lære jer det. V15 Alt, hvad Faderen har, er mit; derfor sagde jeg, at han skal tage af mit og lærer jer det".

KOMMENTAR: Disse Jesu ord er nogle af de sidste aftenen inden hans død. De kan derfor betragtes som Jesu sammenfatning af sin undervisning. Det første, vi skal udlede af teksten, er at Jesus ikke er færdig med at undervise disciplene. Det næste er, at de ikke kan rumme mere. Dette problem vil gælde alle andre disciple i deres personlige læreproces, og det vil være forskelligt fra person til person. Men Jesus fortsætter sin lærergerning efter sin opstandelse ved Helligånden, som netop kaldes sandhedens Ånd. Helligånden formidler Jesu lære. Gennem denne formidling herliggør Helligånden Jesus, fordi det er ham, der er Guds ord. Herliggør betyder her, at Helligånden fortæller os sandheden om Jesus. Men sandheden er, at han kommer fra Faderen, og at alt, hvad han har og er, har han fra Faderen. Formålet med Jesu undervisning er derfor at herliggøre Faderen, dvs. at føre os til Faderen. Det er sandheden, vi skal føres ind i.

Jesus bruger også udtrykket, at Helligånden skal undervise os "om det, der kommer". Det handler ikke om fremtiden, men om den kommende verden, den nye verden, som allerede er nærværende, og som vi har adgang til takket være troen på Jesu og Helligåndens lære. Troen er en personlig proces. Og vi bliver aldrig færdige med at komme ind i sandheden. Denne proces består først og fremmest i at lytte til Jesus og Helligånden og lade os forme af denne lære.

Også disse Jesu ord stiller spørgsmål ved, om det er sådan processen foregår i de enkeltes liv og i kirkens liv, jfr. de ovenfor anførte problemer om de to tjenester i kirken: læretjenesten og profettjenesten. Det er nemlig disse to tjenester, Helligånden bruger for at formidle Guds ord, som er Jesus.

2) Johannesprologen, Joh 1,1-5. 9-14:

"V1 I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet selv var Gud.

V2 Det var i begyndelsen hos Gud.

V3 Alt er blevet til ved ham, og uden ham er intet blevet til af det, som er blevet til.

V4 I ham var livet, og livet var menneskenes lys.

V5 Og lyset skinner i mørket, men mørket har ikke fattet det.

V9 Han, det sande lys, som oplyser ethvert menneske, var ved at komme til verden.

V10 Han var i verden, og verden er blevet til ved ham, men verden kendte ham ikke.

V11 Han kom til sit eget, men hans egne tog ikke imod ham.

V12 Men alle, som tog imod ham, dem gav han magt til at blive Guds børn, dem som tror på hans navn.

V13 De er ikke blevet født af blod eller af kødelig vilje eller af mands vilje, men af Gud.

V14 Og Ordet er blevet kød og har opslået sit telt iblandt os, og vi har set hans herlighed, en herlighed, som en enbåren har fra sin far, fuld af nåde og sandhed”.

KOMMENTAR: Vi kalder denne tekst prologen til Johannesevangeliet. Men der findes en anden prolog, nemlig til GT, ja til hele Bibelen, nemlig 1. Mos 1. Vi kalder denne tekst for 1. skabelsesfortælling – ikke skabelsesberetning, for den er ikke en beskrivelse af, hvordan Gud har skabt verden, men en symbolsk fremstilling af skaberværket. Faktisk har den karakter af en hymne. Denne fortælling er nok blevet tilføjet, da man var færdig med at samle det, vi kalder de 5 Mosebøger. Johannes knytter helt bevist til denne indledning til Bibelen i sin indledning til evangeliet. Det vil jeg kort forklare, for det understreger på én gang, at der er en rød tråd i Bibelen, men også, at der er en udvikling. Bibelen afspejler en åbenbaringshistorie, en historie, hvor Gud skridt for skridt åbenbarer over en tusindårig periode, hvem han er.

1. Mos 1,1: Denne tekst begynder med nøjagtigt det samme ord som prologen: ”I begyndelsen”. Teksten slår fast, at det var Gud, der skabte verden. Men i prologen fremhæves Ordet, som fra evighed af er sammen med Gud og selv er Gud. To gange understreges det, at Ordet er samtidig med Gud. I 1. Mos 1,1 er der tale om, at nu begynder tiden. I prologen befinder vi os før tidens begyndelse: Ordet er ikke skabt, det har altid bestået, siger Johannes. I 1. Mos 1 skaber Gud ved at tale, nærmest befale tingene at blive til. I prologen konstateres det blot, at alt er blevet til ved Ordet. Der er Gud, og der er Ordet, og skabelsen henvises primært til Ordet. Men Ordet og Gud er tæt forbundet: Ordet ”var hos Gud”. Uden tvivl vil Johannes allerede her pege på Treenigheden (uden at Helligånden direkte nævnes). Lys og mørke nævnes i begge tekster. I 1. Mos var urtilstanden mørke og kaos (V2). Lyset er skabt af Gud. I prologen eksisterer både livet og lyset før skabelsen, fordi Ordet er liv og lys. Det er Ordets væsen at være liv og lys. I 1. Mos siges det, at Guds ånd ”svævede” over vandene. Vandene er utvivlsomt betegnelsen for den kaotiske tilstand, verden var i. Er ”Guds ånd” den, vi kalder Helligånden? Svaret er ganske sikkert nej. Selvom ’Guds ånd’ optræder utroligt mange gange i GT, betyder ordet aldrig Helligånden – den tredje person i Gud. Betydningen er i disse tekster: Guds kraft. Således vil forfatteren sige, at Gud skabte verden og dens elementer ved sin guddommelige kraft. På en vis måde siger Johannes det samme, men han bruger netop ikke det bibelske udtryk ’Guds Ånd’, men ’Guds Ord’, som defineres som både guddommeligt og forskelligt fra Gud. ’Guds Ord’ er ikke Guds (skaber) kraft som ’Guds ånd’ er det i 1. Mos, men en selvstændig guddommelig person.

I 1. Mos. er ’mørket’ urtilstanden, som vi måske bedst kan kalde for ’intethed’. Lyset er derfor begyndelsen på skabelsen. I prologen eksisterede lyset inden skabelsen, nemlig i Ordet som både liv og lys. Men hvad skal vi så ligge i udtrykket: *Og lyset skinner i mørket, men mørket har ikke fattet det.* Her er mørket en åndelig tilstand, som er koblet sammen med mennesket. Mørket karakteriserer den særlige tilstand, mennesket befinder sig i, og vi må her tænke på syndefaldet. Menneskene har fra begyndelsen valgt mørket fremfor lyset. Mørket har ikke været til fra begyndelsen som i 1. Mos., men er kommet ind i verden takket være mennesket. Livet fra Gud var menneskets lys, dvs. at det i kraft af at være Guds skabning havde lyset i sig. Men lyset fra Ordet blev ved med at skinne, selvom ’mørket ikke fattede det’, for mørket kunne ikke slukke det. Lyset

er stærkere end mørket. Fordi livet og lyset kommer fra Ordet, kan det ikke uddø og slukkes Det er Johannes budskab.

V9 *Han, det sande lys, som oplyser ethvert menneske, var ved at komme til verden.* Denne sætning er meget vigtig. Menneskets lys er ikke kun oppe i Himlen eller dybt inde i mennesket, men er ved at komme ind i verden. For det første indfører Johannes et nyt ord 'verden' (kosmos). Det er identisk med det, vi også kalder verden, altså den verden, vi lever i, menneskehedens historie, menneskenes verden. Ordet er på vej ind i menneskeheden, siger teksten. Det græske udtryk angiver en proces. Det betyder, at det, vi kalder 'menneskevordelsen', er en historisk proces, som begyndte for lang tid siden. Guds evige ord bliver mere og mere "menneske" i historiens løb. Hvad vil Johannes sige helt konkret? Jeg tror, at han på denne måde vil koble Ordet til begyndelsen af Israels historie, med udvælgelsen af Abraham. Ordet har altså været med Israel fra dag ét og blevet mere og mere identisk med Guds folk. Dette synspunkt er afgørende for vores forståelse af GT. Sagt enkelt: Også GT er Guds sande ord.

Følgende tekster fra GT understreger det:

1. Mos. 12,1-2: *"Jahve (herren) sagde til Abram: Forlad dit land og din familie og din faders hus, og drag til det land, jeg vil vise dig. Jeg vil gøre dig til et stort folk og velsigne dig .."* Her begynder Guds ord at komme ind i menneskeslægten. Nu taler Gud personligt til Abram (hans oprindelige navn). Jeg har brugt det originale hebraiske ord for Gud: Jahve, fordi det vil være Guds navn i det folk, der stammer fra Abraham. Det er den samme Gud, vi vil møde i resten af GT. Som kristne må vi i bagespejlet identificere 'Jahve, der talte' med Guds evige ord. Det bliver tydeligere og tydeligere i løbet af Israels historie. To tekster illustrerer dette:

2. Mos. 3,1-22. Gud viser sig i en brændende tornebusk i ørkenen og præsenterer sig for Moses som 'Abrahams Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud' (V6). Og da Moses spørger ham, hvad han hedder, siger Gud: *"Jeg er den, der er"* (V14). Det er en gengivelse af navnet Jahve. Nøgleordet er 'Jeg er'.¹⁰

Jeremias 1,4: *"Jahves ord kom til mig"*. Gud kalder nu en ny profet, Jeremias. Udtrykket 'Jahves ord' er et standardudtryk for forholdet mellem profeterne og Gud. Det betyder, at Israel efterhånden erfarer, at Gud taler til dem f.eks. gennem profeterne. De bibelske salmer, som er blevet til i en periode på over 500 år afspejler denne personlige relation mellem Gud og hans folk, men også mellem Gud (Jahve) og de enkelte medlemmer af Israel. Det er baggrunden for Joh. 1,11, som jeg nu vil kommentere.

V11 *"Han kom til sit eget, men hans egne tog ikke imod ham"*. Det kan vi kun forstå som ovenfor anført: Fra begyndelsen af Israels historie var Ordet tilstede, men Guds folk tog ikke imod ham, de genkendte ham ikke, lyset 'skinnede i mørket', historien fra de første mennesker gentager sig: De fatter ikke lyset, som skinner. De er blinde. Det interessante er, at fortællingen om syndefaldet (1. Mos. 3) har nøjagtig den samme pointe, idet den er en symbolsk fortælling om Israels grundlæggende synd, at dyrke andre guder end den sande. Det samme tema går igennem hele GT. Guds folk afspejler menneskehedens frafald fra Gud. Det er den røde tråd i GT, Johannes knytter til i prologen og i resten af evangeliet. Guds evige Ord har altså været tilstede i hele Israels historie, men Guds folk har i sin helhed ikke opfattet det eller gjort, hvad Gud befalede dem. Det bekræfter

¹⁰ Den originale hebraiske tekst er ikke afklaret, da JHVH mangler vokaler, som er afgørende for ordets betydning, og der er forskellige meninger blandt forskerne om, hvad Guds navn derfor betyder. Ordets grundbetydning er: At være. JHVH kan dog vokaliseres, så det udtrykker en grammatisk form (hifil), der betyder, "Jeg er den, der gør, at noget er" (altså den, der skaber). Men konkret siger Gud på hebraisk, at han skal kaldes 'Jahve', som gengives i den græske oversættelse af GT med 'Ego eimi'. I Johannesevangeliet bruger Jesus flere gange disse ord om sig selv og tilkendegiver dermed, at han er Israels Gud, Jahve.

hele profetlitteraturen fuldt ud. Det er faktisk grundtemaet i de profetiske skrifter. Johannes sammenfatter således med ordene i V11 hele Israels historie i GT.

V12 *"Men alle, som tog imod ham, dem gav han magt til at blive Guds børn, dem som tror på hans navn"*. Johannes bruger ordet 'tage imod' i betydningen tro. At tro i Johannesevangeliet er 'at tage imod' Guds ord, som viser sig at være Jesu person. At tro betyder således ikke, at tro på 'noget', men på en person, en bestemt person, der nu er blevet nærværende. Denne person (Jesus) giver enhver, der tager imod ham, 'magt' til at blive Guds børn. Meget specielt udtryk, nemlig, at man kan få magt til at blive Guds barn. Hvordan bruger man helt konkret denne magt? Ved at lade sig døbe. Når du i tro har taget imod Jesus, kan du blive døbt. Det græske ord 'magt' kan også oversættes med 'ret', og det kommer i denne forbindelse ud på det samme. Du har både ret og magt til at blive Guds barn i kraft af din tro. Det er det, Johannes slutter sætningen med: 'tro på hans navn', nemlig Jesu identitet som Ordet. Ordet har i begyndelsen skabt os, nu giver han os magt til at blive som ham, et Guds barn. Men det forudsætter, at vi netop tror på Jesus som Guds Ord, Guds Søn. Formålet med hele skabelsen, siger Johannes, er, at vi skal blive Gud, ligesom Ordet.

V13 *"De er ikke blevet født af blod eller af kødelig vilje eller af mands vilje, men af Gud"*.

Menneskelivet gives videre fra slægt til slægt, men vores nye identitet beror også på en 'fødsel'. Men det er ikke en mand og en kvinde, der skaber det nye liv. Det er Gud selv, der direkte skaber det nye liv. Det forklarer Jesus selv til Nikodemus (kap. 3): *"Amen, amen, siger jeg dig. Hvis ikke man bliver født på ny / født ovenfra, kan man ikke se Guds rige"*, og han fortsætter med at forklare det: *Amen, amen siger jeg dig, hvis man ikke bliver født af vand og ånd, kan man ikke komme ind i Guds rige"* (V3+5). Budskabet er klart. Man bliver Guds barn gennem dåben, men den forudsætter, at man har taget imod Jesus som Guds evige ord. Johannes bruger helt bevidst billedet af en fødsel, for at understrege, at vi bliver noget nyt, nemlig et Guds barn. Mange i dag mener, at alle mennesker er Guds børn, fordi de er Guds skabning. Johannes prologen (og evangeliet) siger netop det modsatte.

V14 *Og Ordet er blevet kød og har opslået sit telt iblandt os, og vi har set hans herlighed, en herlighed, som en enbåren har fra sin far, fuld af nåde og sandhed"*. Denne sætning er højdepunktet i prologen. Ordet, der har været til fra begyndelsen, bliver nu helt konkret 'kød', dvs. et levende menneske. Og evangelisten supplerer denne menneskevordelse med udtrykket Ordet 'har opslået sit telt iblandt os'. Nogle oversættelser lyder 'har boet i blandt os'. Det er direkte forkert. Hvis han har boet iblandt os, bor han ikke længere iblandt os. Den autoriserede oversættelse har 'tog bolig iblandt os'. Det er mere korrekt, men dækker ikke til fulde meningen. Man kan godt oversætte telt med bolig, men rent sprogligt står der telt, og det har en betydning, for Gud tog jo bolig iblandt sit folk i et telt. Johannes sammenkobler denne historiske begivenhed i ørkenen med, at Ordet blev menneske. NU har Gud definitivt taget bolig iblandt os på jorden. Det er dette permanente nærvær, udtrykket skal sige. Derfor kan evangelisten sige helt klart: *"vi har set hans herlighed, en herlighed, som en enbåren har fra sin far, fuld af nåde og sandhed"*. Fordi Guds Ord er blevet et virkeligt menneske, kan vi have et menneskeligt forhold til ham, og så kan han vise enhver af os, at han er mere end et sandt menneske. Han er også sand Gud, og kan vise os, hvem Gud hans far er, så vi kan lære ham at kende, når vi er blevet hans børn i dåben.

Prologen viser os, at Guds sande og evige ord er blevet et sandt menneske gennem en historisk proces, som Bibelen er vidnesbyrd om. Ordet begyndte allerede at tale på menneskelig vis fra begyndelsen af Israels historie. Det evige ord blev menneskeligt og lod sig begrænse af tid, kultur og sprog. Hele Bibelen og ikke mindst GT er et udtryk for denne "menneskevordelse". Det er kort

fortalt teologien om Guds ord. Det er igennem både GT og NT, at Guds evige ord taler et sprog, vi kan forstå. Da Guds evige ord blev en af os, kunne vi begynde at forstå, hvem den evige Gud er.

4. SAMMENFATNING:

Guds ord i alle disse tekster, inkl. de GT teksterne, handler ikke om 'viden', men om det sande forhold til virkeligheden, og det vil netop sige til Gud selv: Hvem er han? Det er Guds ord, der skal føre menneskene tilbage til sandheden, og det gør han på den måde, der får sit udtryk i Den hellige Skrift, både GT og NT. Bibelen er Guds officielle lærebog om sandheden. Vores forstand kan ikke gennemføre den belæring ved sine egne ressourcer. Der er tale om en guddommelig belæring, hvor både Guds Ord og Sandhedens Ånd er virksom.

Denne guddommelige sandhed er ikke intellektuel og abstrakt, men er en undervisning om livet i Gud, hvordan vi skal leve som Guds børn. Det handler både GT og NT direkte om. Men det drejer sig ikke kun om, hvordan vi hver især skal leve det nye liv, det handler ligeså meget om, hvordan vi skal leve i et fællesskab med hinanden, fordi vi nu er Guds familie. Og hvordan skal Guds familie leve her på jorden? På samme måde som i Himlen. Guds ord underviser os derfor også grundlæggende om vores forhold til hinanden. Ja, kirken er rammen om dette nye fællesskab i Gud. Det er bl.a. det NT om og om igen tager fat på, fordi vi mennesker, selvom vi er kommet til tro på Jesus, er milevidt fra at leve som Guds familie. Vi kan blot tænke Paulus' to breve til korintherne, eller Jesu syv breve til de syv kirker i Lilleasien, som er optaget i Johannes Åbenbaring. Allerede i modermenigheden i Jerusalem kort efter pinse, blev menigheden dybt splittet.

Matthæus fremstiller i hele sit evangelium især Peter som den meget menneskelige person, der hele tiden begår fejl, selvom han var den første af alle disciplene. Og i Lukasevangeliet siger Jesus disse alvorlige ord (22,31-32):

V31 "Simon, Simon, se Satan har gjort krav på jer for at sigte jer som hvede; V32 men jeg har bedt for dig, at din tro ikke må svigte. Og når du engang omvender dig, så styrk dine brødre". Det Jesus helt konkret hentyder til, er at Peter ligesom de andre tolv disciple vil svigte Jesus, når han bliver arresteret og direkte forlade ham. I denne situation dukker en anden aktør op, Satan, som direkte vil forsøge at bryde forholdet mellem Jesus og hans disciple. Det lykkedes for Judas vedkommende. Det er kun Jesu bøn, der redder Peter og de andre disciple, ikke deres egne kræfter. Men Jesu bad ikke om, at de ikke måtte svigte ham, men om at deres tro på ham ikke måtte svigte, for det er troen, der ville gøre det muligt at omvende sig. Og Peters opgave i denne smertelige situation er at hjælpe sine meddisciple til at vende om til Jesus efter deres svigt. Jesu undervisning omfatter på denne måde også en indsigt i vores menneskelige svaghed og Satans store magt i verden for at ødelægge Guds værk. Det er det, der er hovedtemaet i Johannes Åbenbaring. Det hører altså med til Jesu samlede lære om virkeligheden, at vi er meget skrøbelige, og at Jesus har en modstander, som fra menneskehedens begyndelse på alle mulige måder vil ødelægge Guds værk.

Derfor fortæller de tre første evangelier også, at den første person, Jesus direkte møder efter sin dåb i Jordan, er Satan, der også forsøger at få ham til at svigte Gud. Han vidste nemlig ikke, at Jesus fra Nazareth var Guds evige Søn. Han var jo helt identisk med et menneske.

Vi kan altså sammenfatte Bibelens lære om virkeligheden på denne måde: I Bibelen beskrives hele sandheden om mennesket og Gud på godt og ondt, den gang og nu.

5. HVORDAN ER BIBELEN BLEVET TIL SOM GUDS SANDE ORD?

Med baggrund i både teksterne i GT og i NT har jeg forsøgt at vise, at Bibelen har forstået sig selv som Guds ord, altså det evige Ord som i løbet af et historieforløb blev et virkeligt menneske og fik sit udtryk i de hellige skrifter. Kan vi så også stille det spørgsmål, hvordan denne proces er foregået rent praktisk? Det er dette spørgsmål, kirken i vor tid har forsøgt at svare på. Tidligere har man ikke stillet spørgsmålet og derfor heller forsøgt at finde et teologisk svar. Den før omtalte rundskrivelse af pave Benedikt XVI sammenfatter denne teologiske proces, som jeg nu vil redegøre for.

Det står altså fast for de kristne og har altid gjort det, at Bibelen er Guds ord. Ganske vist var de første kristne i tvivl om, hvor mange skrifter, der hørte til GT, for jøderne selv havde ikke etableret en endelig liste (canon) over de hellige skrifter. Man vaklede mellem den hebraiske udgave og den græske udgave af GT, som også indeholdt de såkaldte apokryfe skrifter, dvs. opbyggelige skrifter. Tridentinerkoncilet fastslog så sent som 1546, at også de apokryfe græske skrifter hørte med til GT og i teologisk forstand var Guds ord.

Men også den såkaldte canoniseringsproces skal forstås teologisk. Det var Helligånden i den enkelte kristnes liv og i kirkens liv, der helt konkret skulle fortælle, hvilke af de mange religiøse tekster, der reelt var Guds ord. Der var nemlig rigtig mange både jødiske og græske skrifter, der beskæftigede sig med de store religiøse spørgsmål. Var de Guds ord, blot fordi de var religiøse og handlede om Gud? Når man læser kirkehistorien, især de første århundreder, begynder man at forstå, at det var vigtigt at kunne sortere i de religiøse og teologiske skrifter, hvoraf mange faktisk var decideret forkerte og i mange tilfælde enten forfalskede den kristne tro eller udslykkede den. Derfor advares der mange steder i NT (og også hos nogle af profeterne i GT) mod 'falske' lærere og profeter. Ja, Paulus advares endda mod 'falske' apostle (2. Kor 11,13): "*De er falske apostle, troløse arbejdere, der giver sig ud for at være Kristi apostle*". NT var endnu ikke hverken færdigskrevet eller redigeret. Der var allerede i den første generation af kristne usikkerhed om, hvem der virkeligt repræsenterede kirkens herre, Jesus, og videregav hans lære. Selve færdigredigeringen af NT (90-100) var derfor et must, så alle kunne vide med moralsk sikkerhed, hvad der var Guds ord. Det er min personlige opfattelse, at Matthæus faktisk har skrevet sit evangelium med det formål overfor de første jøde-kristne og hedningekristne menigheder at slå fast, hvor de med sikkerhed kunne finde Jesu ord. Således tolker jeg netop de berømte ord: Du er Petrus og på denne klippe vil jeg bygge min kirke, som Matthæus' teologiske argument for, hvor Jesu ord er at finde (se ovenfor s. 4).

Samlingen af Guds ord i GT og NT er en proces, som også er guddommelig, og den har fundet sted i kirken, både hvad GT og NT angår. At de kristne ikke blot var tilfreds med, at der efterhånden blev skrevet mange og ofte smukke bøger om den kristne tro, men også med sikkerhed ville vide, hvad Jesus selv havde sagt, afspejler direkte troen på, at det kun er Jesus, som er Guds ord. Matthæus forklarer det således, at det er de 'tolv' første disciples vidnesbyrd om Kristi lære, gerning og liv, der er grundlaget for videregivelse af denne lære. Det er på klippen, nemlig Peters og de øvrige tolv's vidnesbyrd, Jesus vil 'bygge' sin kirke. De er kronvidnerne! Og alle fire evangelier er skrevet på denne baggrund.

6. HVORDAN HAR HELLIGÅNDEN INSPIRERET DE BIBELSKE FORFATTERE?

Vi ved selvfølgelig ikke, hvordan disse forfattere selv har opfattet inspirationen, bortset fra profeterne, fordi de fortæller det. Måske har mange af forfatterne slet ikke opfattet deres inspiration som guddommelig. De har blot skrevet, hvad de følte sig "inspireret" til.

Den guddommelige inspiration kan fremstilles på denne måde:

- 1) Gud ønsker at kommunikere et budskab til os, både i GT og NT.
- 2) Han vælger en person, som han vil bruge som redskab, altså som budbringer.
- 3) Denne person har som alle andre mennesker en kulturel og sproglig baggrund og tænker på dette grundlag. Desuden har personen følelser og kreative evner, som kendetegner denne person, og gør personen unik.
- 4) Dette subjektive potentiale udnytter Gud i det omfang, han ønsker, for at få sit budskab frem. Hvordan Gud helt konkret inspirerer personen vil altid være skjult både for personens og vores øjne. Det er det, vi kan kalde en overnaturlig inspiration. Men Gud udnytter forfatterens subjektive muligheder og begrænsninger.
- 5) Fordi det skal være Guds eget budskab, tillader Gud forfatteren kun at skrive det, Gud vil. Denne kontrol fra Guds side er normalt helt ubevidst for forfatteren. Så forfatteren oplever formodentlig, at det han skriver, er hans værk, hvad det jo også er. Undtagelsen er profeterne og måske også nogle af præsterne i GT, der har skrevet lovteksterne, fordi forfatterne netop var sig bevidst, at de skulle videregive Guds ord.
- 6) Selve inspirationen som beskrevet ovenfor er et mysterium, vi ikke kan trænge ind i. Den skal blot accepteres, hvis vi er troende. Men den får nogle praktiske konsekvenser for den rigtige måde at læse Bibelen på. Fordi man teologisk ikke tidligere har forklaret Bibelen som Guds ord på denne måde, har det skabt problemer med forståelsen af Bibelen. Reformationen er et godt eksempel på det.
- 7) Vi kan sammenfatte det således: Guds evige ord forener sig med de enkelte bibelske forfattere uden at identificere sig med dem. Når vi derfor læser teksterne både i GT og NT skal vi forstå, at Jesus er forenet med dem og anerkender deres menneskelige begrænsninger og både religiøse og moralske situation uden at identificere sig med disse forfattere. Det er selvfølgelig ikke til at forstå. Helt konkret, når en bibelsk forfatter især i GT giver udtryk for en meget begrænset opfattelse af Gud, og hvad der moralsk set er rigtigt og godt, så står Jesus alligevel bag vedkommende, uden at vi skal drage den konklusion, at sådan er Jesus og Gud. Der ligger en vigtig teologisk pointe i denne forståelse: Guds søn ønskede at blive en af os for at omvende os og føre os ind i det sande Guds liv. For at kunne det, måtte han på en eller måde blive som os. Jesus siger, at de raske ikke har brug for læge, men de syge, *"Jeg er ikke kommet for kalde retfærdige men syndere"*, da farisæerne anklagede ham for at spise sammen med "syndere" (Matth. 9,12-13). Disse Jesu ord forklarer, hvorfor Jesus allerede i GT var hos 'syndere' og de bibelske tekster afspejler det, måske især salmerne, som om og om igen udtrykker syndernes ønske om omvendelse.
- 8) Grundsprog og oversættelser. Det hører med til den teologiske forståelse af Bibelen som Guds ord, at den er skrevet på et eller flere sprog: Hebraisk, aramaisk og græsk. Guds evige Ord begrænser sig i Bibelen til tre sprog. Især hebraisk var et lokalt sprog, som Jesu samtids jøder kun forstod begrænset. Men disse tre sprog skal indeholde hele Guds universelle åbenbaring – et mysterium - som nu skal formidles til 'alle folkeslag' (jfr. Matth. 28,18-20).

I Frankrig har man et tankevækkende udtryk: Une traduction est une trahison (en oversættelse er et forræderi). Pointen er, at man faktisk ikke kan oversætte et ord fra et sprog til et andet uden at "forfalske det", give det et andet indhold. Kun børnene overalt i verden "taler" det samme sprog, nemlig et kropssprog (interessant!). Kan Gud så tale til os gennem et meget begrænset sprog som f.eks. hebraisk? 'Ja og nej. Kan man så oversætte Bibelen til f.eks. dansk, uden at det bliver et helt andet budskab? Var det ikke det problem, Helligånden løste pinsedag? *Hør, er ikke alle de, der*

taler, galilæere? Hvordan kan vi så hver især høre dem på vort eget sprog, det vi er født med? (AG 2,7-8). Alle folkeslag skal efter Jesu opstandelse høre hans ord på deres eget sprog (jfr. Matth. 28,18-20). Derfor skal Bibelen oversættes. Men hvordan? Efter min mening sådan, at mennesker med en helt anden kulturel og sproglig baggrund gennem oversættelsen kan komme i forbindelse med grundteksten. Det forudsætter, at oversættelsen er så ordret som mulig og afspejler grundteksten. Lukas, som havde en klassisk græsk baggrund, er et godt eksempel på en sådan formidling af Jesu budskab. Iflg. bibelkyndige er han den af evangelisterne, hvis evangelium er "mest semitisk" rent sprogligt jfr. f.eks. "fadervor".

En oversættelse af Bibelen må i praksis ikke blive en "gendigtning" af den originale tekst. Oversætteren må undgå at lægge sin egen bevidste eller ubevidste forståelse af teksten ind i oversættelsen. Børnebibler er et klart eksempel på, at Guds ord er blevet "gendigtet".

En oversættelse af Bibelen skal derfor opfylde andre kriterier end andre former for oversættelser af teologiske grunde. Gud har valgt at kommunikere til hele menneskeheden på tre konkrete sprog: hebraisk, aramaisk og græsk. Disse sprog skal på den ene eller anden måde afspejles i oversættelsen. Læserne skal have mulighed for at forstå budskabet, men ofte skal det forklares teologisk på en dybere måde. Kirken har derfor virkeligt brug for 'skriftkloge', se Matth. 13,52. En oversættelse er ikke kun en teknisk proces, det er også og måske primært en teologisk proces. Man kan sammenligne en oversættelse med at tage på pilgrimsrejse til det Hellige Land. Vi besøger det, for at komme så tæt på bibelhistorien som muligt. Vi forlader vores eget land og kultur og træder ind i en ofte helt anden verden for netop at forstå Bibelen på dens geografiske og historiske baggrund. En oversættelse skal være en tilsvarende pilgrimsrejse ind i et sprogligt og kulturelt fremmed land, uden at vi helt mister vores egen identitet. Lukas selv er det bedste eksempel på denne proces: Han var en veluddannet græker, der gennem sin konversion opdagede en helt anden guddommelig verden i det jødiske samfund og indbød alle os ikke-jøder til at gå med ham ind i det og forstå Jesus på hans egen sproglige baggrund.

7. BIBELEN OG SAKRAMENTERNE

Selvom Guds ord virkelig er Guds ord, som er grundlaget for vores tro, må vi ikke begrænse Jesu og Helligåndens nærvær til det. Det var for så vidt også grundproblemet på reformationstiden. Kristus er også nærværende i sakramenterne.

Men først må vi definere, hvad et sakramente er. De første tusind år brugte man ordet om mange hellige handlinger. Selve ordet sacramentum var den latinske gengivelse af det græske ord mysterion. I Højmiddelalderen havde man brug for nærmere at definere, hvad et sakramente er teologisk, og man spurgte, om alle de hellige handlinger, som man kaldte ved det navn, i virkeligheden ikke var meget forskellige. Det er typisk for latinske teologi, at man ville præcisere og skelne, i modsætning til den græske teologi, hvor man tænkte mere generelt og i helhed.

Teologerne, bakket op af de kirkelige myndigheder, definerede et sakramente som en hellig handling, som Jesus selv har indstiftet og pålagt kirken at udføre. Når kirken udførte den, ville Jesus selv være tilstede og udføre netop denne handling. På denne baggrund måtte man konstatere, at der var mange hellige handlinger, som ikke kunne opfylde denne definition. Den hellige Augustin (o 400) forklarede f.eks. sine troende, at når præsten døbte et menneske, var det Kristus selv, der gjorde det. Definitionen på et sakramente er altså en handling eller et tegn, som er ledsaget af ord, der definerer handlingens eller tegnets sakramentale karakter. Et eksempel er netop eukaristien: Præsten tager et brød (og vin) og fortæller historien om den sidste nadver og

siger "Dette er mit legeme ..." ("dette er mit blod ..."). Men det er Jesus selv, der har indstiftet den bestemte handling eller tegn.

Denne forståelse af et sakramente forbinder Guds ord med en handling eller et tegn, og Jesus bliver nærværende som den handlende.

Hvad skulle man så kalde de mange hellige handlinger, der ikke var 'indstiftet' af Jesus? Jo: 'sacramentalia', som kan gengives med 'minisakramenter'.

Det er helt klart af de ovenstående forklaringer af bibelske tekster, at Jesus ikke kun var den, der talte og underviste, selvom det mange gange var i forgrunden. Men Matthæus har ligeså omhyggeligt samlet mange af Jesu gerninger, helbredelser eksorcismer m.m. i et helt afsnit for sig for netop at vise, at Jesus også handlede (Matth. 8-9). Og Johannes fortæller i sin prolog, at Gud har skabt alt ved sit Ord. I de omtalte ord til Peter og de øvrige disciple (Matth. 16,18-19) taler han om at 'bygge' sin kirke. I slutningen af evangeliet (28,19) pålægger han disciplene at døbe alle, der kommer til tro. Ved den sidste nadver siger han direkte, at disciplene skal gentage, hvad han har gjort, "til min ihukommelse". Traditionen kalder denne begivenhed for indstiftelse af eukaristien. Og Matthæus referer også Jesus for at sige: "Hvor to eller tre er kommet sammen til mit navn (som tilhørende Jesus), der er jeg iblandt dem" (18,20). Lukas fortæller, hvordan den Opstandne møder to af sine disciple på vej til Emmaus (24,13-35) påskedag og giver sig til kende, da de spiser sammen. Jesu budskab er klart, han er helt konkret med de troende, når de handler på bestemte måder.

Jesus er altså den samme i kirkens historie, som evangelierne fremstiller ham som, ligeså nærværende, men på en ny måde. Det er denne nye måde, vi kan betegne som sakramental og som går tilbage til apostlene. Vi skal sammenkoble Jesu lærergerning og hans frelsende gerning f.eks. i sakramenterne.

De sakramentale handlinger og tegn har deres rødder i Bibelen, således er traditionen og Bibelen ikke to parallelle og mere eller mindre uafhængige traditioner, men den sakramentale tradition og lign. oprindelige traditioner udspringer af Guds ord. Guds ord er grundlaget for alle apostolske traditioner. Hvis teologerne på reformationstiden havde forstået det på den måde, kunne man måske være blevet enige.

2. Vatikankoncil har bestemt som en hovedregel, at der forud for de enkelte sakramentale handlinger skal læses et stykke af Guds ord, det være nok så kort. Jesus skal være tilstede både med sit ord og i den sakramentale handling.

Den reelle problematik er imidlertid helt konkret: Hvad er det for sakramentale handlinger, man kan føre tilbage til Jesus? Det var det, diskussionen på reformationstiden handlede om. Det katolske svar var, at Jesus havde indstiftet syv sakramenter; men hvor fandt man dem helt konkret i NT? Reformatorerne kunne kun med sikkerhed finde to sakramenter, som Jesus udtrykkeligt har indstiftet: dåben og eukaristien (nadveren). Således kunne de f.eks. ikke finde 'firmelsen', ægteskabet, ordinationen ('præstevielsen') og de syges salvelse og bodens sakramente.

Jeg tror, at denne diskussion beror på det, jeg kalder den forkerte måde at læse Guds ord på, fordi man havde formuleret nogle teologiske problemstillinger og regnede med, at man måtte kunne finde de bibelske svar her eller der. Bibelen var blevet et slags leksikon. Det er den ikke!

Jeg vil helt konkret nævne nogle områder, hvor forholdet mellem kirkens sakramentale forståelse og den bibelske lære ikke er på plads: Dåb og firmelse. Således har kirken ikke udviklet en tilfredsstillende teologi om firmelsens sakramente. Det samme gælder ordinationens sakramente,

som vi på katolsk dansk meget problematisk kalder for 'præstevielsens sakramente'. Denne betegnelse sætter spørgsmål ved diakoni og bispevielse som sakramentale handlinger. Selve vores forståelse af det, at være kirke er heller ikke på plads, når vi læser NT, heller ikke teologien om paveembedet.

For at finde gyldige svar på disse aktuelle problemer skal man lære at læse Bibelen på en anden måde: Ikke stille teologiske spørgsmål, hvor man tager udgangspunktet i sin personlige situation, men lytte til teksterne selv; hvad de siger.

8. DEN RIGTIGE MÅDE AT LÆSE GUDS ORD PÅ

Hvordan skal vi så læse Bibelen på denne baggrund? Svaret finder vi igen i pave Benedikts skrivelse. Sagt ganske enkelt:

1. Vi skal læse ethvert bibelsk skrift på dets egne præmisser: Hvad vil denne og denne forfatter sige med sit skrift? Vi skal altså lytte til den enkelte forfatters måde at fremstille sit budskab på. Vi skal ikke direkte lytte til Helligånden. Helligånden står bag den pågældende forfatter på en anonym måde. Hvis ikke vi lytter til pågældende forfatters egne ord og mening, vil vi nemlig meget hurtigt indlæse vore egne meninger i teksten. Helt konkret skal vi derfor forholde os til teksten, som vi har foran os. Men denne tekst er et produkt af en forfatters inspiration. Han har et budskab til os, sine læsere.

2. Ved at lytte til den menneskelige forfatter åbner vi os for Helligånden, så han kan forklare teksten på den måde, han ønsker, og som vi har brug for. Det gør han ikke altid, mens vi læser. For det er en pædagogisk proces, som han tilrettelægger. Han ønsker blot, at vi lytter, nemlig til forfatteren.

3. Da hele Bibelen, GT og NT, er Guds ord, er det af stor vigtighed, at vi bliver mere og mere fortrolige med den. Derfor er det en god ide, at man starter med et skrift i NT, f.eks. et af evangelierne, og læser det fra A-Z, altså ikke "plukker" i teksten.¹¹ Derefter vælger man et skrift fra GT og læser det på samme måde og så fremdeles. Således får man lidt efter lidt et overblik over hele Bibelen.

4. Salmerne (og andre bibelske hymner) er en genre for sig. Fra dag ét har kirken overtaget alle de bibelske salmer fra GT, fordi de kristne har indset, at de på en vis måde sammenfatter vores forhold til Gud. Det afspejles i messeliturgen, hvor der i dag altid skal være en "vekselsang". Men det, vi kalder 'tidebønnen', som er hele kirkens tidebøn (jfr. 2. Vatikankoncil), er vores alles primære "salmebog", som skal guide os i vores personlige trosliv. Disse salmer kan ikke erstattes af nok så smukke og rigtige bønner (heller ikke rosenkransen, som i virkeligheden er en afkortning af disse salmer. Den består af 150 "Hil dig Maria", det er tallet på de bibelske salmer). I salmeteksterne er både vi og Gud konkret til stede. Der er et oversættelsesproblem. Sammenligner man de efterhånden mangfoldige oversættelser af Bibelen til forskellige sprog (over 700), undrer man sig engang imellem over, hvad der står på hebraisk i grundteksten. Forklaringen er ganske enkelt den, som bibelforskerne først i vor tid for alvor er blevet opmærksomme på, at også det bibelske grundprog hebraisk har udviklet sig i de tusind år, det har eksisteret. Det betyder, at et ord kan have ændret mening, eller kan have en (poetisk) nuance i fortiden, som er gået tabt på et senere tidspunkt. Eller en grammatik, der også har ændret sig. Det er kendskabet til

¹¹ Desværre er de liturgiske bibeltekster ikke altid fuldstændige, men tilpasset, fordi man vil forkorte dem, men også for at udelade vers, der kan virke anstødelige, selvom intentionen med den nye liturgi er både god og nødvendig.

de omliggende landes sprog, som er vokset, så man nu kan se, hvilken udvikling det hebraiske sprog har gennemgået. Det har påvirket netop salmerne, som dækker måske 6-700 år¹².

På baggrund af mine egne studier er jeg mere eller mindre kommet til den konklusion, at man skal passe på at "gendigte", især salmerne, til et eller andet nutidigt sprog. Jeg tror, at man "lytter" bedre, når man også prøver at lytte til forfatterens sprog i dens "originale" udgave. At "lytte" betyder åndelig set for en stund at forlade sin egen litterære og sproglige kultur og gå ind i netop en mere eller mindre fremmed kultur, som den bibelske er. Det bedste eksempel er som ovenfor sagt den klassiske græker Lukas. Da han blev kristen, opdagede han den jødiske og bibelske kultur og blev fascineret af den. Denne fascination præger hans to skrifter: evangeliet og Apostlenes Gerninger.

Helt konkret hører salmernes 'rytme' med til sproget. De er jo digte. Den klassiske hebraiske salmerytme består af to parallelle sætninger, henholdsvis tre sætninger. Denne rytmiske opstilling gengives ofte ikke eller ikke korrekt i vore oversættelser. Det skyldes historiske grunde, fordi de kristne i begyndelsen af kirkens historie indsatte kapitel- og versnumre, som desværre i mange tilfælde var forkerte. Så nummeringen i hele Bibelen er af sen dato og skyldes kristne "skriftkloge". Hvad salmerne angår, kan man dog i de fleste tilfælde bruge den nutidige versinddeling, når man læser salmen "med munden", men man skal tænke verslinjerne sammen:

Eksempel:

Salme 8,2 + 3a:¹³

V2	<i>Jahve, vor herre, hvor herligt er dit navn på hele jorden! Jeg vil tilbede din majestæt over himlene,</i>
V3a	<i>med børns og spædes mund.</i>

Min oversættelse viser den nævnte problematik. Men man fornemmer tydeligt poesien i disse ord, enkel og smuk og teologisk dyb. I praksis må man dog bruge den autoriserede oversættelse.

Salmerne har en særlig karakter, som netop gør dem universelle. I hver eneste salme er både forfatteren og Gud tilstede. De taler med hinanden. Gud hører på den menneskelige digter, hører på alle hans problemer og lytter til hans bønner, lovprisning og taksigelse. Og digteren ender altid med på en eller anden måde at føle Guds omsorg og takker ham for den. Kort og godt disse salmer dækker fuldt og helt vort personlige forhold til Gud. Og Jesus, da han bliver menneske, handler fuldstændig i den ånd. Det er sådan han møder menneskene, inkl. disciplene. Det er grunden til, at kirken fra første dag overtog de bibelske salmer som sin salmebog: De udtrykker alle aspekter af vort forhold til Gud. Det bemærkelsesværdige er, at dette forhold kommer allerede til orde i salmerne helt i begyndelsen af Israels historie: Israels religion var primært den enkeltes og folkets forhold til Gud i modsætning til alle naboreligionerne.

5. Guds navn: I vore danske oversættelser (og andre sprog) hedder Gud i GT Herren. Det står der også i de autoriserede latinske oversættelser og i den gamle græske oversættelse (Septuaginta)¹⁴. På hebraisk hedder Gud Jahve, som er afledt af ordet 'være'. Jøderne på Jesu tid udtalte ikke Jahve af respekt for Guds navn, men gengav det med Herren, selvom Jahve stadig stod i den hebraiske

12 M. Dahood var professor i Rom og specialist i ugaritisk og har skrevet en trebinds salmekommentar på engelsk (The Anchor Bible) på baggrund af de gamle uddøde sprog i området. Den er på mange måde næsten revolutionerende, hvad forståelsen af salmerne angår, og peger på en kompliceret historisk og sproglig problematik. Denne oversættelse giver en fornemmelse af at stå overfor den originale salmetekst, altså Guds ord.

13 Oversat fra hebraisk efter M. Dahood, Psalms I, 8. De fire linjer passer smukt sammen, hvis man bruger v 3a.

14 Se artiklen om den græske oversættelse, Septuaginta, i Gads Bibel Leksikon (2008).

tekst. (Da de kristne begyndte at læse Bibelen på hebraisk, udtalte de Jahve på en forkert måde, nemlig Jehova, som blev standard betegnelsen for Gud, indtil vi i vor tid har rettet udtalen¹⁵.)

I dag er disse oldgamle sproglige problemer løst og vi ved med stor sikkerhed, hvordan man skal udtale Jahve. Mit anliggende er, at vi igen kalder Gud for det, han oprindeligt hed, og som han endda pålagde Moses, at vi skulle kalde ham (se 2. Mos 3). Et navn har en afgørende betydning, således pålagde englen både Maria og Josef, at deres¹⁶ barn skulle hedde Jesus. Da Gud åbenbarede sig for Moses, spørger Moses ham direkte, hvad han hedder, for der var mange guder, der hed Gud. Israels Gud skulle klart udskille sig fra de andre folkeslags guder (monoteismen eksisterede endnu ikke, så Jahve var blot en ud af mange). Teologisk er det af stor betydning, at vi kalder Gud ved hans rette navn. På den måde får vi et helt personligt forhold til ham. Prøv selv at opleve, hvordan det er, at læse Jahve, hvor der i oversættelsen står Herren. Ved at gøre det får vi et personligt forhold til Israels Gud, vi bliver allerede på den måde en del af hans familie. Flere steder i Johannesevangeliet bruger Jesus som sagt udtrykket 'jeg er' (som ofte oversættes med 'det er mig'). Der kan ikke herske nogen tvivl om, at Jesus på denne måde vil identificere sig med Israels Gud Jahve. Den teologiske betydning er derfor, at Jesus direkte / indirekte siger til sin samtids jøder, at det er mig, der er Israels Gud, Jahve (se s. 15 og note 7)

6. Børnebibler: Jeg vil kort berøre betydningen af børnebibler, som der findes mange af og som både pædagogisk og kunstnerisk kan være meget spændende. For at forstå problemet vil jeg henvise til mange af vore dejlige landsbykirker, hvor væggene og buerne var illustreret med bibelske fortællinger. Forklaringen er nok den, at det var den måde, man "oversatte" Bibelen på. Dels kunne de fleste jo ikke læse. Dels var bogtrykkerkunsten endnu ikke opfundet, men især var Bibelen ikke oversat til dansk. Hvordan skulle de kristne så lære Guds ord at kende? Kunne disse ofte spændende billeder erstatte Guds ord? Her har vi måske forklaringen på, at det danske folk aldrig blev rigtigt kristnet. De fik ikke den rigtige åndelige føde, som er Guds ord, men en erstatning.

Samtidig med Ansgar (800-tallet) begyndte de to græske brødre Kyrillos og Methodios at missionere blandt de slaviske folkeslag (det var før det såkaldte skisma mellem Øst og Vest). De havde naturligvis heller ikke hverken alfabet eller skriftsprog. De to græske missionærer begyndte derfor at lave et alfabet på basis af det græske. I dag kalder vi det for det kyrilliske (russiske) alfabet. Formålet var at oversætte Bibelen og den byzantiske (græske) liturgi til oldslavisk. Et kæmpe arbejde. De havde altså en helt anden forståelse af Guds ords betydning for evangeliseringen, end man havde i den latinske, vestlige kirke.

På denne både historiske og teologiske baggrund vil jeg stille spørgsmålet, om børnebibler kan og skal erstatte den 'rigtige' Bibel. Det er også for mig en ny problematik. På baggrund af det ovenfor anførte om Bibelen (selv i en mere eller mindre perfekt oversættelse) må spørgsmålet være, om ikke vi så snart som muligt skal bringe vore små børn i kontakt med den "rigtige" Bibel. Vi glemmer ofte, at børn fra den tidlige alder oplever verden omkring dem som "fremmed", men som de skal opdage og "leje" med. De er indrettet sådan, at selv det, de ikke forstår intellektuelt, kan de få et forhold til f.eks. gennem deres sanser. Børn elsker jo at opdage noget. Derfor tager vi dem jo også med i kirke for at de skal opdage en virkelighed. Gælder det ikke også Bibelen, "Bogen"?

¹⁵ Årsagen til denne fejltagelse var af ren teknisk art, da hebraisk oprindeligt ikke indeholdt vokaler, hvorfor man ikke blot kunne "stave" sig igennem teksten. Rabbinerne indsatte vokaltegn i den hebraiske tekst for at lette læsningen, da hebraisk ikke længere var et talesprog. Ved Jahve indsatte de 'e', 'o' og 'a' tegn som kom fra ordet Adonai, som netop betød Herre. Herren blev derfor det græske (og latinske) ord for Gud.

¹⁶ Englen pålægger Josef at adoptere Marias barn som sit og derfor skal han også give ham navn, jfr. Matth 1,21.

Jeg er begyndt at tale med forældre om, hvordan de kan bringe børn i kontakt med 'bogen' på en sådan måde, at de får en oplevelse af Gud. I denne proces må naturligvis Helligånden være med. Lægger teologien om Guds ord ikke op til en sådan løsning? At Bibelen som 'bogen' derhjemme giver kontakt til Gud? Børnebibler, hvor fine de måtte være, kunne i praksis komme til at "erstatte" den rigtige Bibel. Man kan teologisk godt hævde, at Den hellige Skrift lagt på et "alter" i stuen er en form for Kristi nærvær. Indvielsen af en bolig betyder faktisk, at man gør den til en helligdom, Guds bolig. Udstillingen af Bibelen understreger det.

KONKLUSION:

Det skal ikke skjules, at Bibelen har været det store stridsspørgsmål i kirken og førte på reformationstiden til, at den blev splittet. Hovedspørgsmålet blev formuleret med udtrykket: Sola Scriptura. Var Bibelen det eneste grundlag for kirkens og vores tro? Det var de protestantiske teologers standpunkt. Tridentinerkoncilet (1546) erklærede på denne baggrund, at Kristi lære, overleveret af apostlene, blev videregivet i de hellige skrifter og i ikke-skriftlige traditioner, som indeholdt Jesu lære om troen og troslivet overleveret til kirken direkte fra Kristus eller nedfældet af Helligånden og bevaret i den katolske kirke i en ubrudt tradition¹⁷. Koncilet imødegik således "Sola Scriptura" princippet. Det er dog ikke sikkert, hvad koncilet egentlig har slået fast, nemlig om Skriften og traditionerne var parallelle og ligestillet. 2. Vatikanconcil tog det samme problem op, men afviste den klassiske forståelse, at kirkens tro og trosliv bygger på to parallelle principper, der supplerer hinanden. Pave Benedikts skrivelse Verbum Domini (2010) gør definitivt op med denne problematik: At Bibelen og traditionerne (som jeg læser teksten) skulle være parallelle kilder til troen (se s. 19).

På baggrund af det ovenfor anførte vil jeg ganske enkelt sige, at problemstillingen på reformationstiden var falsk. Naturligvis vil ingen påstå, at de mange og gamle traditioner ikke har nogen betydning for kirkens og vor tro. Spørgsmålet er primært, hvilken særlig rolle Bibelen har. Og svaret er ganske enkelt: Den er fundamentet ('klippen') for kirkens og vores tro. Og som fundament indeholder den substantielt hele apostlenes tradition om Jesus, som er blevet skriftligt nedfældet. Jeg har derfor forsøgt at forstå evangelisten Matthæus' ord om Peter (16,18) som definitionen på, hvordan Jesu lære bliver videregivet, nemlig i form af 'de tolv' nedskrevne undervisning om Jesus, altså det, vi så kalder NT, men også GT. Bibelen er således og vil altid være grundlaget for alle traditioner i kirken, der de facto hjælper os til at leve efter Bibelen. I virkeligheden strider det ikke mod Tridentinerkoncilets lære, når man ikke indlæser noget mere i teksten end det, der faktisk står. Det er således meget karakteristisk, at mange katolske præster har været af den opfattelse, at en katolik ikke måtte have en Bibel og læse i den (jeg kan give et eksempel på det). Det står der absolut intet om i Tridentinerkoncilet. Det advarer blot mod oversættelser, der ikke er blevet godkendt af de kirkelige myndigheder.

Den ovenfor beskrevne problemstilling vedr. især Bibelen og sakramenterne, føler jeg, løses, når man læser Guds ord på den ovenfor beskrevne måde, altså lade teksten tale for sig selv.

Ganske enkelt: Bibelen som Guds ord er en dialog mellem os, der tror, og Gud. Den jødiske og kristne tro er primært et forhold til Gud, som vi har et helt personligt forhold til. Derfor må vi og Gud tale sammen. Det sker først og fremmest gennem Bibelen.

Det skal her til sidst nævnes, at hvis vi læser folkekirkens klassiske salmebog finder vi ikke megen katolsk salmedigtning, der er bedre. Jeg har snart længe læst disse salmer, og meget ofte har jeg følt, at det kunne en såkaldt katolsk digter ikke have formuleret bedre. Med andre ord, den ægte

¹⁷ Se Denzinger 1950, 783

katolske tro forsvandt ikke på Reformationstiden, men fortsatte, takket være Helligånden. Vi må nydefinere, hvad der i sidste ende er ægte kristen tro og derfor bibelsk, og hvad der er religiøs kultur, den være nok så traditionel. Derfor er det vigtigt for de kristnes genforening, at vi søger tilbage til Guds ord og læser det på den rigtige og samme måde. Bibelen er vores fælles 'sprog'. "Taler" vi det, vil vi forstå hinanden trosmæssigt.

Også de danske salmer kaster lys over Bibelen som Guds ord. Mange af dem afspejler netop de bibelske tekster, men er også udtryk for, at Helligånden ned gennem kirkehistorien fortsætter med at dialogere med os i lighed med forfatterne i Bibelen. Men selv nok så smukke gendigtninger af Bibelen, som folkekirkens salmebog er et godt eksempel på, kan ikke erstatte Bibelens egen tekst.

Som afslutning på denne teologi om Bibelen vil jeg henvise til et af Jomfru Marias allertidligste budskaber til seerne i Medjugorje¹⁸. Situationen var den, at det kommunistiske Jugoslavien stadig eksisterede. Det betød i praksis, at menneskene, herunder også katolikkerne, havde en lille kontakt med den vestlige verden, herunder kirken efter 2. vatikankoncil. I et af sine første budskaber siger Jomfru Maria, at der i hvert hjem skal være en Bibel. Den må ikke stå i bogreolen, men ligge synligt på et bord, gerne opslået. Hver dag skulle familien inkl. børnene samles omkring Bibelen og lytte til teksten, som en af familiens medlemmer skulle læse op. Jeg var meget overrasket og tænkte, hvis intet andet taler for ægtheden af disse åbenbaringer, så gør dette budskab det, for jeg kan ikke forestille mig, at ganske almindelige katolikker i en landsby under kommunismen kunne finde på at formulere et sådant budskab om en vigtig praksis i en kristen familie. Maria er i sådanne åbenbaringer talerør for sin søn ved Helligånden. De mange millioner, der har valfartet til Medjugorje, har haft en sådan oplevelse af "samtale" med Maria og Jesus.

Enhver, der følger dette budskab, vil med garanti oplever hvilken velsignelse, der ligger i en systematisk bibellæsning, som Maria har vejledt os til i åbenbaringerne. Og så skal det tilføjes, at hun har gentaget det samme budskab netop i sommeren 2024.

02 07 2024 X

LM

¹⁸ Jeg ved udmærket, at kirken ikke officielt har godkendt disse åbenbaringer, men heller ikke taget afstand fra dem.